

Mārijas Vēstis

ilustrēts nedēļas šurnāls sievietei,
literaturai, mākslai un sadzīvei.

№ 2.

1909. gadā.

Iznākt trešdienās.

Saturs:

Tautskolu reformu ietā. Dr. philos. P. Sāliša.	Sužans trihtschu bangas. Profesora Dr. Otto Krümmela
Kahds labums mums no muhsu studejofschām seewetem. Ašpasijas.	Melontas šala. Mahtotnes aina no L. Hellenbacha.
Kreemijas mahtotnes ekonomifsee jautajumi. Prof. Dr. K. Baloscha.	Šauna wehšts. Dšejols no Karka Krubšas. Kultureli-šabeedrifks atšfats uš 1908. gadu.
Šmunitate un mahtšliga imunifschana pret bakteriju šlimitbam. Dr. med. G. Welbau.	Daschadas šinas un pašinojumi. Zihna pret šuhpibu. Š. Šigmunda glesna.

Abonešanas mašša

Ar peesuhitššanu ceššēmē:		Rigā šanemot:		Ar peesuhitššanu ahršemēs:	
Par gadu	3 ršk. 50 šap.	Par gadu	2 ršk. 50 šap.	Par gadu	5 ršk. — šap.
" 1/2 gadu	2 " — "	" 1/2 gadu	1 " 50 "	" 1/2 gadu	2 " 50 "
" 1/4 gadu	1 " — "	" 1/4 gadu	— " 75 "	" 1/4 gadu	1 " 25 "

Numurs mašša 10 šap.; šatra adrefes maina 10 šap. Študinajumi mašša 10 šap. par weenšlejigu šmaššu rindinu.

II. Rig. Krahj-Aisdemu Sabeedriba

tagad atrodas

Sabeedribas pašchas jaunajā mājā

Aleksandra eelā Nr. 12

(Dzirnavu eelu stūrī).

Bezem noguldījumus no 1 rubļa fablot un maksā 5—6 procentus; par telofču reķinu 4 proz.
Noguldījumus ismaksā tuhtit beš usteitščanas.
Išneebš aishēnumus pret wehršpapireem, obligacijam, galweneekem un perfonigu broščibu.
Darba laiks no 10—2. Telefons 1388.

W a l d e.

Rich. Muhrmann

wihreefču komerzškola

Rigā, Walmu eelā Nr. 30.

Išnemščanas eksameni IV. klasē un V. klasē sabščes 7. janwari, pulstien 10 no rihta.
Māhribas sahkums 12. janwari.
Januus školenuš peenem katru deenu no pulstien 3—5.

Školai tiks drihsunā peefčkirtas krona školu teesibas.

Peenem ahdas, puščla un wenerifkus šlinneetus jawa primat-
Ministā, Terbatas eelā Nr. 7 (ee-
eja no Dzirnavu eelas), no plkst. 9—11
un no 5—8 un beš tam otredeens
no plkst. 7—8 watarā.

Dr. J. Kraukst.

Kaunuma, ahdas, šilitifšas,
puščla un dšimma šlinibās
šdeens no p. 9—1 un no 6—1/2 9 w.
Damas un behrnus no plkst. 5—6 w.
Rigā, Maršala eelā Nr. 8, tuwu
pee Grehneetu eelas.

Dr. Machtus.

No 4711

Parfims Cordiale

jaunš leelifšs

Modes parfims

nešalidšimamā šmarščas
pilitā un štiprimā.

Ferd. Mülhens

Reinē pee Reines un Rigā.

Schuhau eelā 15.

Wišur dabujams.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peedahwā

eekščšemes un ahršemes wihnus,

kā ari konjaku „Royal“,

štipru wihnogu wihnu 50 kap.

šefoščās šilialēs:

Šuworowa un Dzirnavu eelu šturī,

Delgawas šhofešā Nr. 12,

Ahgenskalnā, Meščha eelā Nr. 4a,

Betščal kunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, Bez-Rigas šturī.

Pebrzeet abtrščujamas maščinas

„Baltica“

Winas ir beš konkurenzes, weentahščatās un išturigtās
konstrukcijās. Ideals no šušmaščinam, kas ušlabo
darba špešju un dob labu pelnu.

Dabujamas titai

J. Kronberga

 šuš-, adamu maščinu
un welosipedu weikalā,

Rigā, Kungu eelā Nr. 28.

Ššells gultas,
behrnu ratians,
masgajamos šekus,
petrolejas wahritajus,
tešmaščinas,
emalj. wahramos traukus,
petrolejas krahtnis,
šfikla un šojansa prezes,
niketa un alfenida prezes,
peedahwā pa lehtakam ženam

J. E. Muschke

lampu fabrikas noliktawa
Terbatas eelā Nr. 18.

Metala kapu kroni
leelā išwehlē lehti.

W. K. Kiessling,

Rigā, piano magalina,
L. Jehkaba eelā 8, blakus birščai.

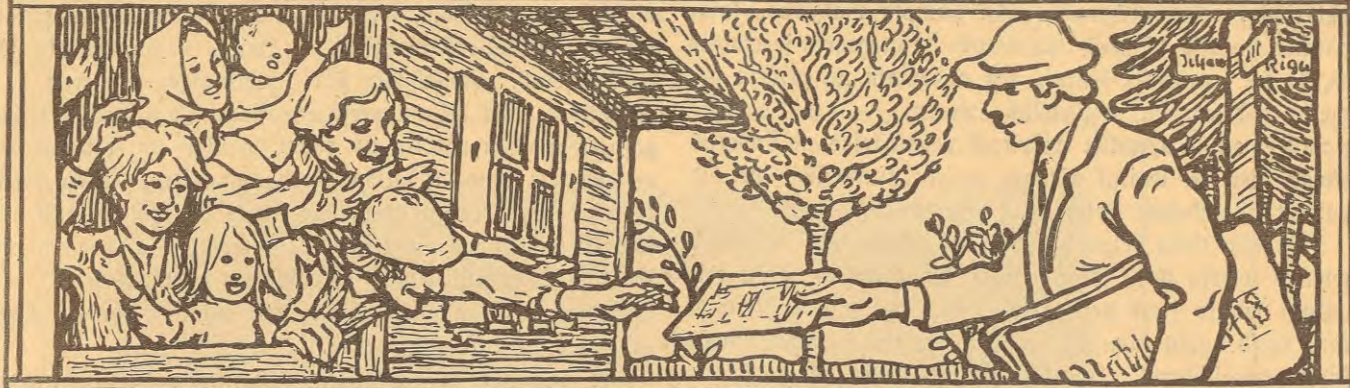
Fligeli,

Pianino,

Harmoniumi,

Klaweeru špehles aparati,
košču škapji
šikai labakee fabrikati par mehrenām
ženam.

Mahjas Weefis

Nr. 2.

Rīgā, 14. janvārī 1909. g.

54. gada gabjums.

Tautskolu reformu leetā.*)

Dr. philos. P. Sāliņa.

PARIZES LATVIŠU
MAKSL. U. PAKSTN.
VEIC. PULCINŠ

„Laba audzināšana, kura Platons savā galvenā darbā „Walsii” (IV, 423), ir labākais likums. Bet tās pat labākā walsis fatwerime un labākie likumi neespehji neneeta.”

Ja wahzu tautskolotajs uswareja pehdejā wahzu-frantschu kaxā 1870./71. g., tad freemu tautskolotajs, wispahri freemu skolotajs pasaudeja freemu-japanu kazu.

Tautas isglihtibai kā kahrtigas sabeedribas un walsis labklahjibas pamatam peegreeschama walsis wihru wisleelaka usmaniba. Laba tautas skola ir walsis labklahjibas droshaka kiba.

„Behrna dwehsele,” kā Locks issakas, „ir kā neaprstita lapa, kā „waska tapele,” kur wehl wifs kas eerakstams, kur labatee dihgki attihstami, kaunee isnihzinami.”

Saunās paaudses isglihtibai walsi eerahdama pirmā weeta. Paschai sabeedribai, kas skolas ustura, ari atkaujams tās pehz winas eefstateem dibinat. Un itweenas tautas tautskolās, ja, wispahri winas skolās mahziba pasneedsama behrnu mahtes walodā.

Bet kā stahw ar muhsu jaunās paaudses, tautas mafas lolojuma isglihtibu? Kā stahw ar tautskolu Baltijā? Waj wina sneeds to, ko no winas war prasti? Waj wina sneeds pamatigu wispahreju isglihtibu? Waj sagatawo preeksch dshiwes un us eestahschanos augstakās skolās tos, kas to wehletos? Waj muhsu tautas skolai jel pawisam ir kahds pawedeens, kas to fahstitu, weenotu ar zitām skolām?

Atbilde us wiseem scheem un ziteem tamlihdfigeem jautajumeem ir ihfa un ta fkan: „muhsu tautskola neispilda neweena no scheem usdewumeem.”

*) Schis raksts jawā laika eesneegts bijuscham Rīgas mahzibas apgabala kursoram D. M. Lewschina kgam. Wina stils u. t. t. tapehž atkarīgi no eesneeguma mehrtā. Kā zeen. lasitajs noskahrtis, tad eesneeguma beigās tagad peepraustas wehl daschas rindinas. Mahtes walodas un zitā sinā muhsu tautskolās Lewschina laika notika leelas pahrogstibas us labo puši. Dascham labam rakstā tapehž tikai wairs wehsturiska nosihme. —

„Wifu papreekch mahtes walodā” („Alles zuerst in der Muttersprache”) noteikti issakas W. Ratte (dsim. 1571. g., mir. 1635. g.). Un schim „wifu papreekch mahtes walodā” wajasetu buht it weenas tautas neaisfkaramam teefibu postulatom.

Bet schi itweenas tautskolas pamatprahiba muhsu tautskolās likta nowahrtā. Mahzibas tajā pasneeds ne mahtes walodā, bet zitā, fwehchā, behrneem nesaprotamā walodā. Sinafchanu weeta tā behrni mechaniski eemahzijuschees daudsumu nesaprastu frahschu. Un tā mechaniski mahzotees nomahkta behrnu patstahwiga domaschanas spehja. Utgadas, ka muhsu draudses skolās, kā to scho rindinu rakstitajam mahzās peedshwot, pat wefela klase wairs nespehji isrehkinat weentahrschakā is dshiwes nemtā rehkinu usdewuma, usdewuma, ko pagastskolu behrni isrehkinaja pirmā seemā.

Un tā ka skolas laiks pagastskolās pahraf ihfs — trihs seemas, kurās skolu apmekle tikai 4—5 mehneschus un pahrejos 7—8 mehneschus gadā skoleni pawada mahjā, kur runā zitā walodā, tad ar laiku aismirstas ari pat skolā eekaltās walsis walodas drumslas un no pagastskolas atleek tikai ruhgtas atminas.

Mahzibas walodai tautskolās tapehž nepezeeschami jabuht mahtes walodai, jo tikai tajā tautskolā eespehjamis eeguht dshiwē nepezeeschamātās sinaschanas.

Skolas laiks pagastskolās wisadā sinā stipri pagarinams. Wina buhtu jabuht peezgadejam. Skolā buhtu jahah eet no dewitā dshiwes gada. Pirmajos diwi gados buhtu jaet seemu un wafaru un pehdejos trijos tikai seemā, lai behrni paauguschees wafarā jau waretu radinatees strahdat fihstu darbu. Seemas skolas laikam wajasetu eefahktees nedekas 3—4—5 agrak nekā tagad un beigtees tikai nedauds deenu preeksch Surgeem — 23. aprila.

Draudses skolās skolās laiku waretu nolikt diwgadeju.

Pagasta un draudses skolu kursam jastahw fatarā ar widejo un augstskolu kurseem.

Tai gan pagasta un draudses skolam, wispahri tautskolam jabuht ihpasham usdewumam, tam japasneeds wispahrejas pamatsinashanas, etikas pamata mahzibas, jafagatawo preeksch dshwes, tad tomehr to programa jaeefahrto tā, ka tee lauzeneeku behrni, kas nodomatu un gribetu apmeklet widejas un augstskolas, waretu — I a i k u n e j a u d e j o t — apmeklet wispirms pagastskolas un draudses skolas, kur tee wairat usaugtu wezatu usraudsiba, un tad pahreet us widejam skolam waj feminareem.

Pagasta skolu beiguschee bes ka tahkat war eestahtees wismas wideju skolu semata klase un draudses skolu beiguschee wideju skolu peekta klase waj skolotaju seminaros, kuru kurss buhtu samehra ar paplasehinato tautskolu kursu stipri paugstinams. Idealai tautskolai ari jabuht patstahwigai, no basnizas neatkarigai. Tautskola nedrihft kalpot ne weenas basnizas, ne weenas sektes intereseem. Ir dauds un dashadu basnizu un tizibas sektu. Ja winas wisas ikweena sinatni tautskolas lozis sawa weida — kas tad lai no tautskolas isnahktu?

Tautskola jamahza patstahwigi domat, japasneeds sinatnes un etikas pamata mahzibas un jafagatawo skoleni preeksch dshwes. Un scho usdewumu tautskola wislabaki war weitt, ja wina ir patstahwiga un no basnizas neatkariga. No basnizas atkariga sinatne, ka to peerahda widus laiki, wairs naw sinatne. Ari sinatnes pamata mahzibas tapehz naw daromas atkarigas no basnizas. Sinatne un tiziba ir diwas gluschi schkramas leetas. Tapat skola un basniza. — Bet tizibas mahziba is tautskolas tapehz wehl naw metama ahra. Winas pasneegschana gan bet stipri pahrgrosama. Tizibas mahziba naw eekakama ar bibeles perschu mechanisku eemahzischanu. „Ir labati,“ ta faka Dwerbergs, „kad behrni de f m i t stahstus mahzas un patura, nekā kad tee f i m t u dsird un attal aismirsi“ („Es ist besser, wenn die Kinder zehn Erzählungen lernen und behalten, als wenn sie hundert hören und wieder vergessen“).

„Ne tā,“ faka Dr. Martinsch Luters, „ka wini tos wahrdus eemahzitos no galwas, pakakrunatu, ka tas lihds schim notizis, bet tā, ka gabalu pa gabalam istirsa jautajot un wimeem leekot atbildet ko kurais nosihme un ka tee to saprot“ (Nicht also, daß sie die Worte auswendig lernen, nachreden, was bisher geschehen ist, sondern man von Stück zu Stück frage und sie antworten lasse, was ein jegliches bedeute und wie sie es verstehen“).

„Tikai atstina war uzelt un stiprinat“ pilnigi pareisi issakas A. S. Franke. Galmenais ir: wisu saprast. Burts nokauj, bet gars dara dshwu.

Etikai jabuht tizibas mahzibas neschlobamam klints pamatam. Gimenei un skolai jaeepote un jaeemahza etikas pamati — tuwaku mihlestiba, peenahkuma atstina un ta ispidischanas dsina, lai wehlat dshwe schaudu bangas dogmam schkistot lihdsi nefadrupstu wist etiske pamati un zilweks nepahrwehrtos par neswehru, kam wairs nekas naw swehts, bet waretu dshwot pehz ta sawa pascha dota morales likuma

(kategoriska imperatiwa), no kura winsch waretu wehletees, ka tas tiktu pazelts par wisu saprahtigo buhtau likumu.

Tizibas mahziba stipri aprobeschojami wezas deribas stahsti un galwenā wehriba peegreeschama Kristus personai, Ta dshwei un mahzibam, ihpachi kalna spredikim, deewischkai tuwaka mihlestibas mahzibai — „mihle sawu tuwaku ka feni pascha“. Nostahstam par schehskrdigo samareeti japaheet tā. fakot behrnu meesa un afnis. Ja tizibas mahzibu pasneedsot weitti nekaltu tik dauds perschu un behrnus tā nenopuhletu ar wezas deribas ebreju nostahsteem, bet galwenā kahrtā behrnus eepashstinatu ar Kristu un kristigo etiku — tuwaku mihlestibas prinzipu, tad peetiktu, ja pagasta un draudses skolās tizibas mahzibu pasneegtu 2 stundas nedekā. — Draudses skolas augstakā klase jau buhtu mahzama wispahreja etika 1 stundu nedekā.

Matematikai, ka wisu sinatnu pamatsinatnei tautas skolās peegreeschama wisgalwenā eeweheiba. Pestalozjis pilnigi pareisi faka, ka „skaitischana un rehkinaschana ir katras kahrtibas pamats galwā“ (Zählen und Rechnen ist der Grund aller Ordnung im Kopfe“). Un Disterwegs ne nedibinati issakas, ka ari rehkinaschanas mahziba attihstot us wisu pateesu, labu un kreetnu („Auch der Rechnenunterricht bildet für das Wahre, Gute und Nützliche“). Bet wisam jaeefahkas ar weenkahrtscho, pasihstamo, sinamo. No gluschi weenkahrtscha, pilnigi pasihstama pee fareschgitakā un wisfareschgitakā! — „Ikwens jauns rehkinu usdewums,“ faka Kehrs, „eefahkas ar pasihstameem — notelkteem skaitteem, rehkinaschana ar nenoteikteem skaitteem nekad naw pirmā.“

Dabas sinatnes jaeewehro it ihpachi dsimtenes flora un fauna, ihpachi stahdu fisiologija un biologija.

Tapat wehsture un geografija tehwsemes wehsturei un geografijai peegreeschama galwenā wehriba.

No walodam pehz mahtes walodas wispirma weeta eerahdama walsts — kreemu walodai, kura tā japeefawinas, ka pagasta un draudses skolas kursu beiguschee tajā war fwabadi farunatees, ja, draudses skolas kursu beiguschee to jau pilnigi pahrwalditu. Kreewijas geografija un wehsture mahzamas kreemu walodā. Kreemu walodas pamatigas eemahzischanas noluhkā raff buhtu peenemams kahds kreews — djadka, kas ar behrneem watas brihschos lai rotakatos un farunatos kreemu walodā. Bes kreemu walodas, kas to wehletos, waretu wehl mahzitees mahziski waj, ja eespehjams, anglisti. Tā ka angļu waloda juhneeziba un tirdsneeziba nepeezeeschama, tad Baltijas skolās tā juhras peekrastes mahzibas eestahdēs angļu walodai waja dsetu fahkt peegreesch dauds leelaku wehribu, nekā tas lihds schim notizis. Frantschu walodai pee mums naw ne turwu tās nosihmes kas angļu walodai.

Mahzibas pasneedsot eeteizami peeturetees pee analitiskifintetiskās metodes.

Kas skolu ustura tam ari peenahkas skolas pahrwaldischanas un skolotaju wehleschanas teešibas. Gewehletos skolotajus apstiprina un skolas pahyrauga peenahzigas waldivas eestahdes.

CERCLE LATVIEN DE PARIS
PARIZES
LATVIJES
PILCINIS

S. Sigmunda

Zihna pret schuppibu.

Tautskolotaju algas minimumam Baltijas gubernās wajašetu wismaš buht 400 rubku gadā ar penšjas teešbam. Alga it peeži gadi paaugštinama.

Pagasta skolas mahzibas plans waretu rašt buht šchahds:

	Stundu skaitš nedelā				
	I.	II.	III.	IV.	V.
	gadā	gadā	gadā	gadā	gadā
Tizibas mahzibas	2	2	2	2	2
Mahtes walodas	6	6	6	6	5
Kreewu walodas	6	6	6	6	6
Matematikas	5	5	5	5	5
Dabas šinatnu	2	2	2	2	3
Geografijas		2	2	2	2
Wehstures		2	2	2	2
Dseedaščanas	1	1	1	1	1
Sihmeščanas	2	2	2	2	2
Wingroščanas (sehneem)	2	2	2	2	2
Koku darbu (meitenem)	2	2	2	2	2
Wahziški waj } angliški } privatim					

Kopā: 26 30 30 30 30

Mušfu draudšes skolas, kuru peemehram Behsu aprinkti ween 16, tagad ne pawišam neišpilda šawa ušdewuma.

Winas buhtu tā pahrgrosamas, ka apm. 1/3 paleek par tahfakišglihtošchanas skolam preekšč widejam mahzibas eestahdem un 2/3 taktu pahrwehrtas par semakas šchiras semkopibas, amatneezibas, fainneezibas u. z. skolam ar flehgtu programu.

Saprotams, ka šchahda waj tamlihdšiga mušfu tautskolas reforma naw isdarama weenā deenā. Bet, ja mušfu tauta grib pastahwet un isturet grehto konkurenzes zihnu ar zitām tautam, tad jasanem wiš spēhki un šistematiski japazet tautskolas uš augstaka stahwolka. Lai newitamēes domadami, ka wehl jau ir laiks! Mušfu skolas laiks ilgst trihs seemas, ahršemēs tautskolas laiks ilgst 6 lihds 8 gadi. Zif nenofihmigas mušfu trihs seemas famehrā ar to! Waj tā mehš ar zitām tautam fazenščamees? Winas tautskolu šinā tik wišai tahku mums preekščā un mehš wehl lai stahwetum uš weetas!

Wihges newar lašt no dadscheem un labus darbus šagaaidit no neišglihtota, mešchoniga žilweka. Šo išglihtotaka tauta jo spēhigaka ta konkurenzes zihnās un nebalātās deenās. Tapehž itweenam rokas japeeleeek pee leelā tautas išglihtošchanas darba. Par wišām leetam japazet mušfu tautskola. Un tam janoteek uš tihreem etiškeem un šinatniškeem pamateem.

Kahds labums mums no mušfu študejoščām seeweetem?

Laita jautajums. Ašpasijas.
(Beigas.)

Kā jaw šazits, 90 gadu šahkums bija reiše wišu leelo šahkumu laiks. Tad wahrdi nebija tulkši awišču wahrdi, bet aiš teem flehpās karsti puštoshčas širdis. Tad ari aiš wahrda „študet“ flehpās glušči zits kas nelā šauša aroda eemahziščanās un zentiga urbschana. Tad tas nošhmeja nemt dalibu pee wišeem žilwezes leelajeem jautajumeem, wišu aptwert, wišu lihdsi just, „šewi pilnigu darit, lai preekšč ziteem seedotos“. Un par wišu, ta bija zeka mekleščana, mekleščana pa nakti un tulkneš un purweem, lai atraštū jauno, škaitšo išredseto šemi. —

Tagad šchis zekšč ir atraštš, un ta paaudse, kas pa wišu ehrti un omulīgi štaigā noškatas ar nizināščanu uš to, kas šcho zeku mekleja: Še luhš ir nošpetnis darbs un spēhjiš žilweka panahkums un tur bija tikai tulkša murgošchana.

Bet nepaliktšim pee pagahtnes un winas tragikas, bet luhškšimees tahlat un praštšim, kahdu labumu mušfu jaunā šeweefču paaudse, kura stahw uš wezās paaudšes plezeem, tautai neš, jeb masakais grib nešt?

Kahdu labumu mušfu išštudejoščās damas tautai ir nešuščas, tas jau ir peeredšets. Gandrihš neweena pate no tām, kad tās šawu eekšč waj ahršemes doktoru nolikuščas un to latweešču laikrakstos iššludinajuščas, nepaleek pee šawas tautas, bet išmeklejās šew darba lauku tahlat Kreewijā waj žitur, kur tas plaščakš un eenešgaks. Ka mušfu

masajai tautai žaur to eet spēhki pašušchanā, gar to winām naw ne masakās dakas, šwarā kriht tikai weikalš. Zif šinams, tad tikai pahra šeweetes, kas beiguščas Maštawas augštšolas kuršu dabas šinatniškā un filologiskā šakultatē darbojas kā školotajas tepat Rīgā, bet tās tad ari laikam ir weenigais išnehmums, kas šawus spēhkus un šinaščanas šeedo preekšč tautas.

Bet warbuht buhtu preekšč tautas wehl ko žeret no tām, kuras wehl študē? Warbuht tām buhtu kahdi idealakti mehrti, kas eetu tahlat par peršoniško labumu? Ša leelakai dakai winas študē ahršemēs, un šcho rindinu rakštatajai ir išdewiba bijuše ar daschām tuwat išrunatees par wišu nahkotnes noluhškeem. Wišpirms labakais par winām jafaka, ka winas wišas ir koti tšchaklas un kahrtigas, ko, peemehram par kreewu študentem wiš newar šazit. Pee profeforeem winas ari fewiškči ir eeženitas šawa tšchakluma, kahrtibas un latwiški lehnigas dabas deht. Winas ir pat tik štrahdigas, ka mahzas wišas břihtweenas un neattauj šew atpuhtas, ko mušfu wišreefču študenti gan laikam nekad nedara.

Bet preekšč ka tad nu tikdaudš tšchakluma, tikdaudš jauna, šwaiga spēhta? — Atbildi dšird no wišām weenu un to pašču: Nolišt ekšamenu un nodibinat kreetnu praštš! Ša runā par kahdu plaščaku darba lauku un wišpahribas ušdewumeem, tad par to dšird tikai išbrihneščanos: „Kas

tad ahrstam waj adwokatom wairaf jadara nekà ar fawu prakš janodarbojas? Un waj tad ta jau naw upurešchanàs zilwezes jeb wispahribas labà, kad ahrsti dšeedè flimus un mahžitajs norahj grehzeneevus un teesleetu finatajs dod neprašchàm padomus?" Ja ari isskaidro preti, ka no šcha stahwokka raugotees, galdneeks, kas taiša preefšch zilwezes galdus un šrodereene, kas šchuj preefšch zilwezes kleites ir tahdi pašchi labdari, jo tee ari tikai apmaina fawu darbu pret naudu — tad ar to idealà labdaribas pašchapsina tomehr naw isrunajama. Waj tad kà dšihwi peemehri nestahw preefšch azim muhfu wihreefšchu studetee ahrsti un adwokati, kas ari zita neka nedara, kà peekopj tikai fawu prakš? Ko tad seeweetes war pilnigafu un leelafu eedomatees nekà nostahtees pirmajeem blakam? Bet te wehl jafaka, ka šchee peemehri jaw ir nodibinajufšees praktiki, kas pahrlaidufšchi wifus jaunibas malbus un aifrautibu, sehđ fłti šawàs weetàs, un te wehl ir jauniba, te rit fłtas afnis, te ir seeweetes, kas wispahir ir juhtigas un weegłafi fajuhšminajas nekà wihreefšchi, un ko lai pahrmēt faufam fofam, kad tas noteef ar faju foku! —

Wehl kahds žits mehrkis, kas waretu fairinat, buhtu nodofčanàs finatnei kà tahdai, pehz nobeigta kurfa un eeguhtà fwešchà finatnu materiala, pehtit pašcham tahłaf, eet jaunus zekus, kalpot finatnei kà idealam! Waj zilweka garš gan war ko jaukafu un leelafu eedomatees nekà šcho muhšchibas atflehgu atflehgšchanu? Waj wehl kas wairaf gan spehji firdi eededfinat un garam eedot spahrnus? Protams, ka te nepeeteef ar fajuhšmibas usleesmojumu ween, ka te wajag ilgas, dšikas un fłufas mihlestibas, tahdas mihlestibas, kas atrauj no pašaules un leef eeflehgtees weentukà pehtneeka istabà, kur ar zitu newar fatiktees, kà weenigi tikai ar fawu swaigšni. Un bes šchis mihlestibas wehl wajaga leela gara, leela talanta! Bet waj tad mums latweefšcheem nebuhtu tahdu garu, tahdu talantu? Kadeht mums jau tikdauds arodneeku un tikmas finatnu wihru, par seeweetem nemas nerunajot? Warbuht tas kà isskaidrojams, ka mehš efam jauna tauta, kurai naw fawas kulturās pagahtnes, ne gariga eepreefšcheja eerošmajuma. Par nelaimi wehl muhfu tautas jauniba norišmajas kapitalištikajà laikmetà. Kà behrni mehš fłatamees ušwezajam Reetumu-Giropas tautam un daram tàm pakaf. Bet tàs jau fen fawu jaunibas un fajuhšmibas laikmetu ir pahrlaidufšchas uu tagad tikai išeet uš to, katru garigu wehrtibu un wispahir katru wehrtibu pahrwehrtet jo leelakà naudas wehrtibà. Šchis paraugs pawedina ari muhfu jaunibu ušluhtot dšihwi tikai no praktištās pušes un eeguhtàs finafchanas pahrwehrt labà prakš.

Muhfu studejofchàm jaunawam gan masaf wajadsetu šcho praktištō mehrki turet preefšch azim, tadeht ka tàs, kà jau minets, ir pa leelakai dakai mantigu tehwu meitas. Utrodas jau nu ari starp winàm tahdas, kas žihnas ar truhžigeem apstahkeem, bet tàs ari zitu neso jaukafu newar eedomatees, ka reis tift labà maišē un attehtees.

Seeweetes nu gan pehz dabas mehđs buht masaf objektiwas un reti mehš pee winàm atradišim mihlestibu uš leetu pašchu, kur nu wehl uš tik abstraktu leetu, kà uš kahdu

finatni, bet ja winàm šcha dšenuka truhšt, jo wairaf pee winàm ir attihštita godkahrība; flawas un fenšajijas kahre ir weena no galwenajeem dšineju spehkeem bijufe mantigo pilsoņu seeweefšchu kustiabà. Bet ar to ween, ka seeweete ištudē, wina tagad wairš newar imponet. Augštikolas pilda tagad tikpat daudš wihreefšchu kà seeweefšchu, un ka seeweetes fmadšenes spehžigas ušnemt garigu materialu, ir jau fen peerahđits.

Šaunu flawu seeweete tikai wehl spehji eeguht, kad ta peerahda, ka wina netikween spehji garigi materialu ušnemt, bet spehji to ari pahrwehrtet un pate tahłaf pehtit un ko jaunū dot. Sinatnē naw nekahdas barà eefchanas, ne pakafdarifchanas, te ir isdewiba buht katram pašcham par sewi. —

Wifus šchos pahrmētumus un pamudinajumus tomehr nebuhtu wajadšigs bijis ištazit, ja mehš dšihwotu žità laikà, nekà tagad un ja mehš buhtu žitā tauta, nekà ta, kas efam. Kahda wajadšiba gan buhtu šchos sporta un lufšus kautikus pahahrt, ja mums buhtu brihwdēenas un atpuhtas laiks gaduštmetu kalendarà! Lai tad dšihwo un dara katris kà grib, lai paluštejās waj lai pakrahj nauidau, mums preefšch wifa laika deesgan! Bet mums naw laika! Mums naw atpuhtas, bet mums ir darba laiks! Un wehl wairaf, — mums ir tagad wehšturifšs brihđis! Nupat mehš efam pahrlaidufšchi weenu tahdu wehšturifšku pošmu. Ko šchowinifšms nebija panahžis, to panahža pretšchowinifšms: latweefšchu wahrđs deesgan fłani minets leelas prefes mutē, mehš efam ušbihđiti uš tautu fłatuwi un newaram no tàs wairš nepamaniti noeet projam. Ko mehš darifšim? Kà mehš eefšim preti nahłotnei? Bijufšchais wairš neatkahrtošees, masafais ne tahdà weidà; nekās nenoteef dšihwē otrreis tapat kà pirmo reis. Nahšs warbuht leelaki laiki un prašis ari leelakus spehkus. Un mums wajadšigs, lai mehš wispirms mahžitōs pašchi sewi pašiht, kas mehš efam? žit mehš efam? un ko mehš waram? Kad mehš efam žehłufšchi akmeni un tas israhđijees par smagu, tad mehš, otrreis pee ka eedami, gribam eepašttees ar zefšchanas šifumu, mehš gribam pašchaf fłatit un dšikaf finat un tadeht muhfu tagadejā šofunga ir „kultura“. Un ta weena pateefšba mums par wisām leetam jaatšihšt, ka masas tautas kà mehš, kam žitadi japasuhđ ar laiku starp leelajam tautam, tikai tad war ušturet fawu eefštenzi, kad tàs atrodas uš koti augšta kulturās pakahpeena.

Preefšch šchi mehrka lai mehš wahžam un aizinam kopà wifus fawus spehkus, seedona fehjas laikà wifseem, kas ween spehji roku peelift, jaet ahrà uš tihrumu.

Un waj šchini fehjas laikà, lai paliktu diškà muhfu seeweetes, kuras tatschu istaiša pušt no muhfu neleelà dabeneeku fłaita? Waj šchini talkà nebuhtu kà pirmajam janahł tàm, kuras žitadi lepojās kà pirmās ar fawam eeguhtam finafchanam? Te winàm buhtu pašchafakais lauks fawu finafchanu ištlatit tahłaf un to pahrwehrti aktiwà darbibà. Ja ari nebuhs leels to fłaits, kuras fawas tautas kulturū waretu pušchot un pazelt ar kahdeem jauneem finatniškeem eeguumeem, tad tomehr preefšch wispahribas war darbotees katra. Talanta war truhšt, bet mihlestibas nedrišt truhšt nekad!

Lai tai ņauzejās balstī, kas gadus atpakaļ ņeeweetes aizināja aĥrā īf maĥjas un mudināja tās zibnītees peĥz zilweziņām teeņbam, īr atkaufs atkaļ aizinat un ņazit: „Nepeeteef ar to wairs, kas līhds ņĥīm eeguĥts! Peerāĥditais wairs naw japeerāĥda, jaet taĥlaĥ. Seeweete īr peerāĥdīje ņa wīna īr zilweks, bet zeņĥ no zilweka wed taĥtaĥ uĥ — zilwezi.

Deemsĥehl man ņĥe bīja muĥņu ņtudejoņĥām jaunawam jaīņņa paĥrmetumi un jaēeto rakņneeka aĥais wāĥrds: „J'accuse,“ (eņ apņuĥdsu) man tomeĥr nebuĥtu neĥas tīl patīņtami, ņa turpmā peedņĥwot ņa eņmu malbījeņs. Labpraĥt eņ tad ņĥī noņodoņĥā wāĥrda weetā leetotu zītu: „Je m'excuse!“

Kreewijas naĥkotnes ekonomīņkee jautajumi.

Profesora Dr. R. Baļoņĥa.

(Turpinajums.)

II.

Ir wīņpāĥrīgi ņīnams, ņa īspīrĥĥanas un daņĥadas zītas maĥņaņĥanas ņneedsas muĥņu ņemneekam jau pāĥri par wīna ņpeĥteem. Par nepeeejeņĥamu wājadsību īr jaatņīhst pīrĥĥanas maĥņas paņemīnaņĥana uņ puņĥ, pa daĥai pat pīlnīga tās atzeņĥana, ņo blaņus mīnot peĥdeji ņaĥtufe jau ņapraņt arī waldbība. Wet te nu weĥl zeĥas jautajums: zaur ņo tad ņemneekem tīks nodroņĥīnāts tas, ņa wīneem nepeedalītas ņemes rentes (внѣнадѣльные аренды) netīks tepat droņĥī ween par wīņu wīneem no waldbības atlaīsto ņumu paaugņīnātas?

Peē paņtaĥwoņĥeem apņtaĥĥeem kreewu ņemneeks newar īstīkt beņ wīnam nepeedalītas ņemes renteņĥanas. Sīnams gan, īr eeflātī kreewu literatūrā, ņa wājagot tīkai pazelt ņemneeku ņaimneezības īntenņwītātī, kura tagad tīl wīņai ņema, un ņemneeki buĥņĥot pīlnīgi apgāĥdatī ar wīneem peedalītu ņemi ween. Beņ daņĥadeem dīī mīnores ņĥos eeflātus īņwed ņawās lēņzījās, kuras laņtīas 1903. g. Parīņē, arī taĥds eeweĥrojams autors, ņa profesors N. N. Tņĥuprows. Tņĥuprows norāĥda uņ ņaīstajeem reņultateem, taĥdus ņaņneeguņĥī frantņĥu ņemneeki, patetīzotees maĥņņlīgāī meĥņloņĥanatī ar ņoņņora ņĥābī, audņīnot uņlabotas ņeĥņlu ņugas, ņa arī zaur dņīlarsĥanu un ņaĥu ĥarības ņeĥĥanu u. w. z. Wet te zeĥas jautajums, kur un no kureenes laī kreewu muņĥīks — ņemneeks ņem to mīlņīgo daudņumu ņoņņorņĥāĥbes meĥņlu, kas wājadsīgī wīna lauĥeem, no kureenes laī ņem labāņu ņeĥņlu, ņa uņart ņawus lauĥus dņīk a k i, taĥd wīna nodņīhtā ņeĥwele — „klatka“ tīl tīkto ņpeĥzīga wīlktī arĥlu, ar kuru war dņīht wāgu tīkai 3—4 zol. dņīkumā? Ja jau kreewu ņemneeks buĥtu ņpeĥzīgs arī 8—10 zollas dņīktī, ja wīnņĥ eeweņtu daudņlauĥu ņīņtemu ar ņīpru ņaĥu ĥarības ņeĥĥanu, tad wīņmas kreewu melnņemē raņĥa dubultotos, pat trīhņĥāĥrejtī paleelīnātos. Ne maņums īr taĥdu prīwatņaimneezību — muīņĥu, kureēs arī jau tagad, pat beņ maĥņņlīgās meĥņloņĥanas un apuĥdezoņĥanas, eewāĥz raņĥu zaurmeĥrā ap 100 pudu no deņetīnas, neapņkausĥamo 37 pudu weetā uņ ņemneeku ņemes. Gegādatees ņemneekam labātus ņīrgus un ņmagātus arĥlus, — bet ar ņo tad wīnņĥ ņamaņņās, ar ņo ĥaros labātus ņīrgus? Tad naw jau arī nekur kur ņemt ņĥos labātos ņīrgus.

Baleek, ņa gandrīhņ weenīgā eefpeĥjamība, drīhņā laīkā pazelt raņĥu, — ņapīrkt no waldbības puņes katru gadu 2—3,000 twaīka arĥlus, laī kaut arī tīkai melnņemē waretu uņart ņemi ņemāju labībai 8—10 zollu dņīkumā un taĥdā ņāĥrtā darītu augeem peeejamu līhds ņĥīm weĥl neīsmantotās, neīņņuĥtās melnņemes apatņĥāĥrtās. Taĥdu arĥlu ņapīrĥĥana (wāj arī to pagatawoņĥana ņewīņĥĥās preefĥ tam zeltās ņabrtās) īņnāĥtu krom 15—25,000 rĥk. par katru arĥlu. Prozentu īslaboņĥanas un kapītāla dņeĥĥanas īņdeewumi buĥtu pīmos 10 gados jaunņemas waldbībai paņĥai uņ ņewīs. Tīkai taĥdā zeĥā un peewelktot peē ņĥīs leetas organīņeņĥanas arī weetejās ņemņes — buĥtu eefpeĥjams 10—15 gadu laīkā dubultot wāj pat trīhņĥāĥrt pazelt raņĥas uņ ņemneeku ņemem. Tas īņnāĥtu waldbībai — ja peenemtu ņa apņĥmetā laīkā tīktu eegāĥdatī 30,000 twaīka — petrolejas (wāj arī elektrīņu) arĥlu — tā uņ 500—600 mīljonu rĥk., kuzī katrā ņīnā jaeeņtāīta par raņĥoņĥanas ņīnā daudņ labāktī īņĥreteem, neĥā peĥdejos deņmīt gados notīkufĥās daņĥadu dņelņĥetu buĥweņ. Ar twaīka arĥlu peē dīwām loĥomobīlem ar 16 nomīnal wāj 50—60 pateņņa ņīrgu ņpeĥĥa war apart 10 ņtundu laīkā 5 deņetīnas 14 zollu dņīkumā wāj 7 deņetīnas 9—10 zollu dņīkumā. Ja peenemam darba deenas garumu peē dīwreīņejas ņraĥdneeku mīnmas uņ 16—18 ņtundam, tad ar weenn arĥlu totī weegli war uņart 10 deņetīnas deenā. Peenemot lauĥņaimneezības perīodu uņ 150 deenam (pa pu wī tātņĥu war arī ņaĥtot ar agru pamaņaru līhds pat weĥlam rudenīm), tad peeteef ar weenu arĥlu uņ 1500 deņetīnam papuwes jeb 4500 deņ. aramas ņemes. Taĥdā ņāĥrtā ar 30,000 taĥdeem arĥleem peeteef wīņai Kreewījai. Peenemņīr, ņa arī ogĥu preefĥĥ 45 mīljonu deņetīnu uņarsĥanas ar twaīka arĥleem wājadsĥtu līhds 675 mīlĥ. pudu wāj 450 mīlĥ. pudu naņtas. Daudņ raźonalaktī gan ņraĥdā n a ņ t a s d ņ e n m a ņ ĥ i n a s, ar kureām ņraĥdājot petrolejas wāj naņtas daudņumu war pamaņīnat uņ weenu treņĥdaku wāj 150 mīlĥ. pudeem. Weĥlaĥ maņaĥ wājadsĥtu naņtas, ja eerīĥtotu leelas elektrīņas zentrales.

Waldbība war un wīnāt w a j a g a taĥtaĥ ruĥpetees par ņoņņorītū gultnu atĥlaņĥanu, ņa arī to īņņraĥdaņĥanu. Wīņas taĥdas gultnes katrā ņīnā jaīņņudīna par kromā īĥpaņĥumu, laī noweĥrņtu zenu ņaĥeņĥanu uņ ņĥo raźonalaktī

semkopibat nepeezeeschamo lihdselli. Fofforitu gultnes, kuras lihds schim laikam Kreewija pashtamas, fatur pawisam tika 2,400 miljonu pudu, — un tas ir toti mas. Foffor-
 ftabhee mehli ir it sewishti wajadfigi seemeku apgabaleem, kureenes seme ir foffora fina nabaga. Melnseme turpretim schimbrihscham wehl war islikti tika ar pilnigaku, uslabotu semes apstrahdashanu, sehjot sahku augus, ka ari mahfsligi apuhdenojot. No swara buhtu ari kalija sahku gultnu at-
 klahschana. Kalija sahli, leekas, waretu atrast no Kara-
 Bugas juhras lihdscha (Kaspijas juhra), ja scho lihzi dih-
 weidigi aisdambetu un to tahda kahra noshnatu. Bes tam
 kreewu melnseme ir tik bagata ar kaliju (ta parasti fatur
 ap 1/2% kalija un pat wehl wairak), ka tai laikam ari
 turpmak newajadses kalija mehslu. Toteesu bet seemeku
 semes pa leelakai dafai ir kalija nabagas, un tam tas wisai
 ween wajadfigs.

Ta tad war apgalwot, ka ar nopeetneem upureem un
 labu fazenschanos no waldibas un kreewu fabeedribas puses
 buhtu eespehjams labati eerihot kreewu semneezibu ari us
 peedalitas semes. Tik ween ir wajadfigi leeliski lihdselli,
 un ir wajadfigs ari laiks. Bet kreewu semneekam ir nepee-
 zeeschami wajadfiga ahtra palihdsiba. Upsolat wisam preeksch
 nahkotnes, ko ween gribat — wiasch aishween teiks, ka tas
 ir jauns wiktibas weids, jauna isweiziga krahpschana, zaur
 ko tik tshinownees un „barins“ grib winu no jauna par
 dshimzilweku padarit, Tapedz wisnopeetnata wehriba japee-
 greesch tam, lai paplaschinatu semneeku semes plaschumus.
 Ir jau ari kreewu profesoru un semstes darbineeku (prof.
 Herzenschteino, Minualowa, Fortunatowa, knasa Dolgo-
 rukowa, Petrunzewitscha u. z.), tagad gadus trihs atpakat
 klaja laista, eewehrojama grahmata par agrarjautajumu toti
 pareisi teikts, ka ir wajadfigs ka weens ta otrs, ka ir ne-
 peezeeschama ta semkopibas pazelschana intensiwata stahwolkli,
 ka ari papildu semes peedalschana, un ka schi semes pee-
 dalischana ir pat wispeedoschaka wajadfsiba un galwonais
 lihdsellis, lai isshkirtu agrarjautajumu. Ja wisus lihdsellus
 faweenotu tika us to, lai pazeltu semkopibu intensiwata
 stahwolkli, tad tam war nahkt kahdas toti newehlamas fegas.
 Zaur to waretu ari pee tagadeja semā standard of life
 fapluhst labibas tirgu tik pahrliezigs labibas daudsums, ka
 iszeltos lihds schim nebijuse zenu trischana, kas pilnigi is-
 postitu primatos semes ihpashneekus. Lai isfargatu ta sem-
 neekus, ka ari primatos semes ihpashneekus no ispostischanas,
 neatleek nekās zits, ka ween stahtees pee primatsemes atpirk-
 schanas wisplashkata apmehra. Schai semes atpirkschana
 wajadsetu buht obligatoriskai tika preeksch tas semes, kura
 jau pirms 1905. gada atradas semneeku leetoschana, bet
 nekahda fina tai newajadsetu buht obligatoriskai preeksch
 w i f a m privatihpashneeku semem, jo naw ko schaubitees,
 ka daudsi laufaimneeki nekawefees paschi weft intensiwu
 faimneezibu, tiklihds ka teem buhs peejams l e h t s meliora-
 zijas credits un tiklihds waldiba leelaka mehra paruhpeees
 par lehtu mashinu eeguhschanu, par mahfsligu mehslu zenu
 paseminaschenu un labakas sehklas fugu peegahdashanu.
 Privatsemes ihpashneeku lihdsdaliba semkopibas intensi-
 kazija ir pee tam no toti leela swara un fwehtibas wisai

fabeedribai. Tattschu naw ari schaubu, ka tas jau ari ne
 weenreis ween literaturā aishahbits, ka leelaka data muhsu
 semes ihpashneeku nemas tas semes par tik wisai leelu
 dahrgumu netura un labprahht buhtu semneekem semi at-
 wehlejuse, ja ween dabutu drofchu, pareisu renti, un kaut
 ari masleet semat par to, kahdu wini z a u r m e h r ā fanem,
 paschi isdodami semneekem semi us renti waj ari pusgrauda
 apstrahdashana. Tahda kahra, luhf, wini waretu fawu
 inteligento darba spehku isleetot kaut kahda jita darba lauta.
 Un inteligentu spehku atjannotai Kreewijai wajadses nefa-
 mehra wairak, nekā tagadejai. Kreditoperacija apmehra,
 kahds buhtu wajadfigs preeksch tas dafas privatihpashuma
 semes ispirkschanas, kuru winas ihpashneeki buhtu ar meeru
 semneekem atdot, naw wehl schimbrihscham pilnigi notezams.
 Ka finans profesors Karisshews jau preeksch astondesmito
 gadu heigam aprehkinaja tas semes daudsumu, ko semneeki
 rente no privatsemes ihpashneekem — us 49,8 miljonu
 desetinam un rentes leelumu par scho semi us 300 milj.
 rubku. Bet schis aprehkins ir bes schaubam par daudsi
 augstu usfwehrtis, kas jau ne weenreis ween ari literaturā
 aprahbits. Pehz semstwu statistikas finam par 183 ap-
 rinkeem, wisa rentejams semes platiba aprehkinata us
 10,163 miljonu desetinam.

Zentra komissija (Комиссия о центрѣ, I часть, стр. 149)
 pehz pagasta walschu finam aprehkina wispahrejo no sem-
 neekem rentetas, teem nepeedalitas semes daudsumu pa
 50 Giropas Kreewijas gubernam us 19,5 miljonu desetinam;
 rentes malsu turpretim war isrehkinat, nemot fatarā skaitus
 par atfewisshku rajonu semes daudsumu (стр. 149) ar widejam
 rentes zenam (стр. 151) us 94,8 miljonu rubkeem. Pehz
 atfewisshkeem rajoneem dabujam schahbus rezultatus:

R a j o n i.			
	Reentejamas semes platiba tuhstotichu desetinās.	Widaja rentes malka rublos par desetinu.	Apmecham wisa rentes malka tuhst. rublos.
Seemeku	810	4,4	3,566
Seemeka-rihtu	568	1,3	745
Austrumu (rihtu)	3,559	1,0	3,559
Deenwidus-austrumu	1,547	4,8	7,428
Widus-Peeewolgas	757	5,7	4,317
Widus-semkopiskais:			
I. Deenwidus-austrumu grupa.	2,901	6,7	16,530
II. Seemeku-reetumu grupa .	1,376	8,1	11,146
Widus-ruhpneneziskais	2,252	6,2	13,710
Baltijas	873	3,6	3,153
Seemeka-reetumu	545	4,0	2,180
Deenwidus-reetumu	414	8,3	3,436
Mas-Kreewijas	1,108	9,7	10,749
Jaun-Kreewijas (Новороссійскіѣ)	2,797	5,1	14,266
Pawisam pa 50 Giropas-Kreewijas gubernam	19,507	—	94,785

Ar scho semju obligatorisku atpirkschenu tad ari wis-
 pirms jarehkina. Atpirkschana azim redjot neishnahks lehti;

nepeedalitu semju rentes zena ir daudš augstaka par wisam peedalljuma ispirkschanas maksam. (Ja wedam sakarā platibu skaitfus par atsewiskšu gubernu rentes gabaleem ar tahdeem pat skaitkeem atteezotees us rentes maksas augstumu, tad dabuhšim wehl drusku augstakus resultatus, nekā isreškinats uštahdot weentigi 13 rajonus.) Lai pilnigaki isfkaidrotu šcho jautajumu, ir nepeezeešchami wajadsigs wisdrihsakā laikā wehl reis isdarit tā fakto wisu semju usrakstischanu (перепишь) resp. rewisiju*),

wajaga pagehret no pagastu waldem šhkas un pareisas finans atteezotees us nepeedalitu platibu rentem par pehdejo šaimneezibas gadu, tā ari us privatihpaschneefu aramas semes leelumu un us to, par zif ihsti leelam sumam ta eekhlata u. t. t. Semneefu rentes leetas nokahrtoschanu atlikt lihds pilnigai kadastra (semes wehrtibas noteisšana sakda sinama noluhka deht) isweschanai naw eespehjamš, tapehž ka tahds kadastris semes mehrneefu un takatoru truhkuma deht newar tift ahtraf pabeigts, tā 10—20 gados.

(Turpmak wehl.)

Immunitate un mahksliga immuniseshana pret bakteriju slimibam.

Dr. med. G. Welbau.

II.

Toxfini un antitoxini.

Waj zilweks ir spehšigs aiskawet bakteriju eeperinashanas resp. lipigas slimibas iszeshanos waj nē, tas atkarajas no wina katreifejas fagozitu, alekšnu un opsoninu bagatibas. Eed simta imunitate pamatojas us scheem atgaimashanas faktoreem. Organisms, kuru pate daba jau no dsimshanas papilnam apweltijuse fagoziteem, alekšneem un opsonineem, nesaflimst ari peelipshanaī wisidewigakos apstahkos.

Kad fagozitu, alekšnu un opsoninu fastahws kermenī jau no dabas ir masš jeb wina normalais daudsums sawā energijā kaut kahdi trauzets, tad peelipshanas idewibai rodotees zilweks drihst ween saflimst. No organisma reserwas spehkeem atkarajas, waj sliimiba beidsas ar iswesekoshanos waj ar nahwi. Fagozitu, alekšnu un opsoninu energija top trauzeta zaur daschadeem eespaideem, tā isfalkumu, flahpem, aufstumu, karstumu, dwehfeles fatrizinajumeem, behdam, pahrliezigu darbu bes peenahzigas atpuhtos, alkoholismu un zitām fozisteshanam.

Pasihstam sliimibas, kuru weenreiftga pahrzeeshana weizina turpmaku saflimshanu, t. i. zilweks eeguht leelaku dispozijiju (eenehmibu) preešch otrreifejas saflimshanas ar to paschu sliimibu. Tahdā gadijeenā jau no dabas masais un wahjais atgaimashanas eerotšchu krahjums sliimibu pahrzeeshot ir palizis wehl masaks. Pee scha rakstura sliimibam peeder influenza, plauschu karfonis, gonoreja, disterits un rose.

Bitu sliimibu weenreiftga pahrzeeshana dod imunitati (neenehmibu) pret to paschu sliimibu us sinamu laiku waj us wisu muhschu. Tā mehš labi sinam, ka weenreis pahrzeetis bakas zilweks turpmakā dšhwē ir nodroschinats pret

bakam. To paschu eewehrojām pee šcharlata un masalam. Šhi ir dabiski eeguhtā imunitate.

Jau senlaidu ahristi bija nowehrojuschī, ka imunitates šafneegshana naw atkariga no ta, waj sliimiba pahrzeesta weeglā waj smagā weidā. Zilweks, kas iszeetis weeglas bakas, ir tikpat nodroschinats pret saflimshanu turpmakā dšhwē, tā weens otris, kusch pahrzeetis bakas wisšmagakā formā. Šhis nowehrojums noweda pehtneekus pee tā dehwetās aissardšibas poteshanas, kuras mehrkš ir radit zilwekam mahksligā zetā neenehmibu pret lipigām sliimibam. Aissardšibas poteshana mums dod mahksligi eeguhtā imunitati.

Angtu ahristis Jenners bija pirmais, kas apšnadamees sawu mehrkš, isleetoja aissardšibas poteshanu immuniseshanas noluhkā. Winsch eepoteja 1796. gadā kahdam 8 gadus wezam behrnam puhshaus no kahdas deenasneezes rokām, kurai gowis flauzot pee pirsteem bija peelipuschas gows bakas. Behrns saflima ar gows bakam tahdā paschā kahrtā, tā to esam paraduschī redset pee behrneem pehž baku poteshanas. Nahkoshā gada julija mehnesi Jenners poteja tam pascham behrnam ihstas un tanī laikā toti bihstamas zilweka bakas. Behrns palika nesaflimis. Tā tad zaur weeglo gows baku pahrzeeshanu behrns bija eeguwis imunitati pret bihstamām zilweku bakām. Šchā lihds muhschu deenam isleetotai aissardšibas poteshanaī waram pateiktees, ka bakas is žiwilisetām walstim ir tiklab tā isfkaustas. Bet aif higienisheem aprehšneem poti nenemam wairs no zilwekem, jo lihds ar to pee gadijeena waretu pahropotet newhlamas zitas lipigas sliimibas, bet taifni no tekeem.

Frantschu pehtneeks Pastērs bija otris, kas to paschu prinzipu isleetoja sawā aissardšibas potē pret sunu trakumu. Jaunako laiku pehtijumi atteezibā us aissardšibas poteshanu ir nodibinajuschī weselu jaunu sinatnes nosari. Sewischī no swara bija isfinat, kahdas paleefamas pahrwehrtibas norišinajas organismā sliimibu pahrzeeshot, jo bes tahdam naw domajama eeguhta imunitate.

Peenemšim to gadijeenu, ka weens sinams zilweks nahf teeshā fatikšmē ar kahdu otru, kusch ir šakrdšis ar lipigu sliimibu un ka pirmejā organisms nesatur peeteekoshā mehrā

*) Pehž Wahzijas „Landwirtschaftliche Betriebszählung“ parauga 1895. g., bet tik ween ar pamatigaku daschadu laukšaimneezibas sinā šwarigu jautajumu uštahdišchanu. Šchaitē semstwu statistiku ispehtijumi šchā sinā, kureem lihdsigu pasaulē naw, par noscheloschanu ir jau paspehjušchi nowezet, — un tikai patwaldigai birokratijai ir jāpateizas par to, ka tā paspehjuše šcho darbu turpinajumu apturet; mehrteschanas fomišiju darbi tita, tā sinams, galigi nopostiti no nelaiķa jon Plehwes.

fagozitu, alekšnu un opsoninu, lai waretu atgainat bakteriju eezekofčanu. Gala isnahkums buhs, ka wewelais zilweks fašlims. Wina ferment eeperinajas lipigas flimibas dihgki, bakterijas. Tās wairojas, fabeldē aplahrtejos meefas audus un atdala gists weelas, tā fauktos tofkņus. Bet tiklihdj tofkņi paguwa parahditees afns straumē, te organifms pats no sewis, pateizotees automatifkam pašchaisfardfibas dfinelkim, fahl isgatawot pretgistes, tā fauktos anti-
t o f k ņ u s. Schee antitofkņi faista tofkņus pee sewis un padara tos par organifmam nekaitigeem. Tahdā kahrtā norifnajas iswefekofčanās un top eeguhta imunitate, jo antitofkņi neifsuhd is afnim pehz flimibas isbeigfčanās. Kad zilweka organifms naw spehjigs radit peeteekofchi daudf antitofkņi, tad war gaditees, ka flimiba beidsas ar nahwi.

Organifma pahrlubinafšana un fagifstefšana ar tofkņeem war notikt diwejadā kahrtā. Ir bakterijas, kuru tofkņi raifas meefas sulās un tuhli no pašča faškuma ispluhs pa wifu organifmu. Zitas flimibu bakterijas isgatawo tofkņus, kuri paleef faifiti pašču bakteriju fermeneem un kuri ispluhs pa flimneeka organifmu tikai tad, kad bakterijas paščas pateizotees alekšnu, fagozitu un opsoninu darbiba top fadeldetas.

Weegli faprotams, ka preekfch ahrstneezibas mehrkeem bija no leelaka fwara atraft metodes mahfsligai antitofkņi attihstifčanai. Ar tahdeem antitofkņeem waretu epidemijas gadijeenā potet wewelus zilwekus aifardfibas noluhkā un faflimuschos dseedefšanas noluhkā. Tamlihdfigas potes ir teefham isdewees pagatawot pret wairakām flimibam.

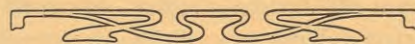
Gandrihs waj wifas bakteriju fugas ir eespehjams isaudfinat ari ahrpus dshwa organifma mahfsligās kulturās. Tahdas kulturās fatur tiklab paščas bakterijas, kā ari wiau tofkņus.

Behrings poteja mehginajuma deht kustoneem koti masas porzijas disterita tofkņa, kuru tas raškoja is bakteriju kulturam. Ihsu laiku pehz potefšanas ščo kustonu afnis parahdijas antitofkņi. Potefšana tapa turpinata un porzija fatur reifi paleelinata. Ar fatur jaunuu potejumu antitofkņi daudsums afnis peeuga. Kad nu tahdam potetam kustonam

atnem afnis, no fchim afnim atdala fuhkalas un pehdejās eesprize kahdam zitam nepotetam kustonam, tad fchis beidsamais panes zitadi nahwigos tofkņa eesprizejumus bes kahda nopeetnaka wewelibas trauzejuma. Bet wehl wairaf. Ja kahdam kustonam eepreekfch eepotē disteritu, tad drihfi pehz tam eesprizetas antitofkņi faturofčas fuhkalas ir spehjigas to isdseedet. Pehz fcha prinzipa top isgatawota Behringa pote pret disteritu.

Behrings poteja firgeem disterita tofkņus un pakahpeniski paleelinaja katrreisigo porziju. Tahdā kahrtā poteto firgu afnis iszehlas disterita antitofkņi. Kad pehz 3 lihds 4 mehnescheem antitofkņi daudsums ir fafneedfis auglato pakahpi, tad firgam pahrdur leelo kalla ahderi un nolaisch apmehram 5--6 stopu afnu. Afnim kauj noftahtees, kamehr atdalas fuhkalas no fermenischeem. No 6 stopeem afnu raško apmehram 3 stopu fuhkalu un fchis pehdejās ir plafchi pašihstamā Behringa disterita pote. Wina fatur disterita bakteriju antitofkņi un teef leetota gan aifardfibas, gan dseedefšanas noluhkeem. Ahdereteef firgi netop nogalinati, bet tee atspirgst itin drihfi un noder turpmakai potes raškofčanai. Gewehrojami ir, ka antitofkņi poteti firga afnis ronās nefamehrigi wairaf, nekā buhtu wajadfigs eesprizeta tofkņa atspehfofčanai. Tetanufa tofkņs rada peemehram 100,000 reifes leelaku antitofkņi daudsumu, nekā buhtu wajadfigs eesprizeta tofkņa daudsuma faifstifčanai. Zaur to ari isfkaidrojas, kadeht poteto kustonu afnis fatur fwabadus, wehl nefaititus antitofkņus. Daudfkahrtigi ahderejot potetos firgus teem war beidsot nolaisf wifu wiau pirmatnejo afns daudsumu un tomehr jaunraditas afnis fatur arween wehl antitofkņus.

Te wehl japeefihmē, ka antitofkņi faista un neitralfē (atpehfko) tikai tofkņus. Uf pašchām bakterijam teem naw ne masakā eespaida. Bakterijas top fadeldetas no alekšneem, fagoziteem, opsonineem un sewifchki tā dehweeteem bakteriolifineem. Bakteriolifini iszetās tapat kā antitofkņi potejot dshwneekus ar nowahjnatām waj nonahwetām bakteriju kulturam.

Juhras trihtfchu bangas.

Profesora Dr. Otto Krümmela (Rife).

Wehl wifk prahti dški nospeesti no warenās katastrosas, kurai krita par upuri Meffina, Redfchja un wehl daudas zitas pilsehtas ar wairaf defmiteem tuhkfstofcheem eedfihwotajeem pee juhreas fchauruma, kas fchfir Siziliju no Kalabrijas zeetfemes. Te ir notikufe ta fchaufmigakā dabas parahdiba, kahda ween muhsu laikos peeredfeta. Gluschi tapat kā ta katastrosa, kas 1. now. 1755. g. ispostija Lifabonu un kurai Smanuels Kantš seedoja klafifku apzerejumu, ari fchi tagadejā uf gadu defmiteem eespeedifees zilweku atminā. Uboš gadijumos netif ween kā mas sekundes kauschu pilnas pilsehtas

fakriht drupās, bet ari tuhkfstofcheem zilweku, kuri muhreem grehstot no fchaurajām eelam domā paglahbtees uf fwabadeem laufumeem pee oštas, peepeschi teef fagrahbtu no juhreas bangas, kas lausčas semē un padara wifseem ahtru galu. Sinatnei fchahdi milfigi bangu wilni, fakarā ar semes trihjem, it labi pašihstami; tee naw reta, bet ir wifai bihstama parahdiba pee Klusā okeana krašteem, Fschilē un Perū un it sewifchki Japanā. Japanā tee atfahrtojās tik beeschi, ka fajusta wajadfiba, radit wineem sewifchku nofaufumu. Tos dehweē par „tsunami“. Parahdiba pate fchimbrifscham

wehl gruhti ſaprotama, tadeht ka nowehrojumi pats par ſewi protams wehl koti truhzigi, jo azu leezineekeem, atrotees breeſmās par ſawu meefu un dſhwibu, juhteku no jauſchamiba un winas kritika ir trauzeta. Tas ſakams ari par tām nedaudſām ſhtakām ſnam, kas no azuleezineekeem par ſcho kataſtrofu pee Meſinas juhras ſchauruma parahdijuhās atklahtibā. Beſ tam ſchinī ſnā eepihti norahdijumi, kà iſſkaidrot ſcho ſchafmigo dabas parahdibu, bet tee pa datai runā pretim ſinatnes panahfumeem, tà ka nebuhs leeki wehl reiſt ſſtematiſki apſtatit juhras bangojumus, kas ſakarā ar ſemes trihzem.

Wispirms te buhtu jaiſſchir trihzes bangas, kuras iſeet teefchi no juhras dibena waj kraſta un ſekundaree wilni, kas iſzekas pehz ſemes trihzes.

Ihſee un ahtree wilnojumi pee apakſchjuhras ſemes trihzem peeder pee tà ſauzameem longituidinaleem jeb elatiſſeem wilneem, kuri ſkanas ahtrumā (1450 lihdſ 1480 metru, t. i. apm. $1\frac{1}{3}$ werſtes) iſſpeeſchas zauri uhdenim. Kugi, kuri gadijumā atronas wirs ſchahdas apakſchjuhras ſemes trihzes awota, dabū tad wairat waj maſat breeſmigus treezeenus, tà ka nepeedſihwojuſchi juhrneeki ir tajā pahrliezibā: winu kugis paſchu laif uſſkrehjis uſ kahdu apakſchſemes klinti. Pehz daſchām koti tizamām ſnam ſchahdos gadidijumos ſchee ſeiſmiſſee treezeeni bijuſchi tik ſlipri, ka kugi iſſperti no uhdena, waj tikufchi zauri, ja pat ſaudejuſchi maſtus; daſchi kugi, kuri ſemes trihtſchu apgabalos pee laba laika paſudufchi, gan laikam ſchahdā zekā gabjuſchi bojā. Juhras trihzes, tāpat kà daudſas zeetſemes trihzes teef pawaditas no ſtipra troſſchna, kas ſpeeſchas zauri uhdenim uſ augſchu un kuru war peelihdſinat pehrkona ſpehreenam, waj leelgabala ſchahweenam, waj ari ſchwadſeſchanai enkura ſehdei bruhtot laukā no kuga nahſm (khiſes). Tikai maſ gadijumos ſazekas uſ juhras leelaki wilni, pa leelakai datai juhras trihzes nedara nekahdu eeſpaidu uſ wilnu gabjeena wirs juhras ihmena. Iſ C. Rudolfa faſtahdijuma Straſburgā mehſ ſnam, ka juhras trihzes nekahdā ſnā naw retas parahdibas. Faunakee nowehrojumi Klufa okeana apfabrtne, kas ari ſchinī ſnā nepareſt teef dehweta tahdā wahrdā, wedufchi pee gala iſnahkuma, ka tee ſauzamee „grahwi“, ſchauri, wairat nekā 6000 ja pat 9000 metri dſiki padſtiinajumi, kas faſtopami pee zeetſemes luhſumeem un ſalu wirknem, paraſti mehds buht ſchahda apakſchſemes gruhdeenu zentri. Ari Atlantijas okeana joſlā gar ekwatoru ſtarp Sw. Paulu (1. ſeemeka platumā un $29\frac{1}{2}$ reetuma garuma gradu) un Romanſchetiſu (7370 metrus pee 1. deenwidus platumā un 18 reetumu garuma gradu) uſ iſplatiſjuma, kureſch druſzin leelaks, nekā Wahzija, ſinots par kahdeem 90 tahdeem gadijumeem. No Rudolfa ſnam, kas nemtas ſewiſchē no wahzu juhras ſtazijas deenas grahmatam, redſams, ka ſchahdas juhras trihzes tikai reti kad iſplatas uſ leelakeem attahlumeem, ſchee longituidinalee wilnojumi tà tad uhdeni ahtri ween teef noſlahpeti. Daudſos gadijumos ari apſtiprinajees, ka kugi, kas atrodas pee kahda fatrizinata kraſta, waj ari oſtā uſ enkura, no zeetſemes iſejojchās ſemes trihzes gruhdeenus tikai koti wahji fajutuſchi un pee leelaka attahluma nemaſ naw manijuſchi.

Scheem elatiſtigajeem wilneem ſtahdamas pretim biſhtamās pluhdu bangas, kuras ſiſtā apſihmetas par transwersaleem waj gravitazijas wilneem un tee pehz ſawas dabas un kuſtibas naw nekas zits, kà paraſtee wehja wilni, tee tikai miſſigi gaei un augſti. Tee iſzekas diwejadā weidā: zaur apakſchjuhras wulkanu ekſploſtjam un zaur kalnu gabſchanos pee ſemes trihzem, atlausteem ſtahwumeem no zeetſemem, proti pirmaſ jau mineteem „grahweem“. Sche tà tad buhtu jaiſſchir ekſploſtjas bangas no diſlokazijas bangam.

Ekſploſtjas wilnojumi okeanos ir koti reta parahdiba. Winu ihpaſchibas modernajam techniſim no ekſperimenteem maſumā it labi paſiſhtamas; tee it labi ſin iſſchirt kahda ſtarpiba ari ſche ſtarp to treezeenu, ko wehrotajs fajuh uſ minu prahmja tuhlit teefchi pehz mines ſprahdſeena, no longituidinaleem elatiſtizitates wilneem un atkal ſtarp gairā uſſperto uhdens kuhli, kas ekſploſtjas weetā pehz kahda laika parahdas, pee kam uhdens maſas, kriſdamas atpakat, attihſta konzentrifkus wilnos rinki wiſapfabrt, ari tad iſplatas uſ wiſam puſem tāpat kà pee atmena ſweedeena. Ir eephejams, ka tahda weida ekſploſtjas wilni iſeedami no Mintabankas (pee $53\frac{1}{4}$ ſeemekplatuma un 35 deenwidu garuma gradu) un Taradaybankas (pee $49\frac{3}{4}$ ſeemeka platumā un 29 reetuma garuma gradu) apakſchjuhras wulkanu maguram gabſas wirſū ſeemekatlantifkeem paſta twaikoneem, norahwa maſtus un ſkurſtekus un aiſrahwa toſ juhrā, tāpat iſpoſtija deka buhwes un ſadauſtija glahſchanas laiwas, ſtarp zitu ari Kunarda twaikonim „Umbria“ 26. juliſjā 1887. g. (pee $50\frac{3}{4}$ ſeemekplatuma un 27 reetuma garuma gradu). Bet ſchinī un ari zitos tamlihdſigos gadijumos nedrihtſt peemirſt, ka te wareja buht ari tikai ſtipru kahpu wilnu formas (Dünungsformen), kuras atpeldejuſchas no paſcha attahkātā wehtras apgabala. Kà klaſſku peemehru ſchahdam ekſploſtjas bangam paraſti min kataſtrofu, kas notika 26. un 27. auguſtā 1883. g. Sunda juhras ſchaurumā zaur Krakatau wulkana iſwerdumu. Schis ſalas wulkans ſahka jau wemt 1883. gada majā, bet auguſtā ſawu darbibu attihſtija lihdſ neparaſtai intenſitatei (deſſbai). Kraters iſmeta pelnu maſas, kuras ap- tumſchoja wiſu debek, tà ka 26. auguſtā wiſ Sunda juhras ſchaurums bija eetihts tumſā. Tad ſekoja trihs miſſigi ſprahdſeeni, kuru troſſni wareja ſadſtrdet lihdſ Singaporai, Zeilonai un Seemekreetumu Auſtraliſjai (wairat nekā 4500 kilometru atſtatu). Pehz katra no ſcheem ſprahdſeeneem parahdijās bangas, kuras gabſas pahri Sunda juhras ſchauruma kraſteem un iſpoſtija wiſu. Jau 26. auguſtā pulkſten 6 wakarā auſtrumu kraſta apdſhwotaji tika iſbeedeti no $1\frac{1}{2}$ metra augſteem wilneem un ap pulkſten 7 wakarā aiſſkalota Merakas pilſehtiſka. 27. auguſtā ap pulkſten $\frac{1}{2}$ 7 no rihta notika otris leelais ſprahdſeens; bangas, kas tagad iſzehlās, aiſſkaloja auſtrumu puſē Andſchewes pilſehtiſku un ſeemeku puſē Telok Betongu. Tà ka pelnu un twaikū iſwerdumi nemitigi peeturejās, tad ari 27. auguſtā netapa gairſch, tà ka treſchais un leelakais ſprahdſeens ap plſt. 10 preekſchpusdeenā kraſmalas eedſhwotajus pilnigi pahſteidſa. Kraſta pahrluhdumam un lihdſ ar to nodaritam ſaudejumam truhka peemehra: wiſas ap-

dsihvotās weetas juhmālā no kahda 15 metrus augsta un weetam wehl diwreis tik augsta wilka, tika noskalotas, pee kam 36,000 zilweki, starp teem 37 eiropēeschi, dabuja galu un pa leelakai dafai tika aprakti dubtos. Wiſu deenu uhdens ik puſtundas bangoja ſchurpu un turpu (t. i. aiſtezeja atpakat juhrā un iſnahja atkal uſ kraſta) un no Sunda juhras ſchauruma wilki tahtu aiſriteja oſeanā. Rugi, kaſ pa paſchu ſchaurumu ſehgeleja ſawu zeku, tumſas deht no iſpoſtijumeem kraſtā neko nemanija un wehtis ari neko nemin par ſchahdeem ahrfahrtejem wilkeem; tikai kahts fugis, kaſ pee Sw. Nicholas klinſchu raga atradās uſ enkura, ſinaja ſtahtit par kahtu ahrfahrtingi breeſmigu ſtraumi, kura tek uſ wulkana puſi. Gewehrojams un droſchi ſinams, ka wiſā Sunda juhras ſchauruma apfahrtnē naw bijis nekahdu ſemes ſatrizinajumu. Ari oſeanā aiſritofchās bangas ſawa leelā garuma un perioda deht (ap puſtundas) naw ne no weena fuga eewehrotas. Wehl pee Zeilonas kraſteem bangas bija 2 lihds 2½ metru augſtas un pat pee Neetumu-Auſtralijs kraſteem lihds 1½ metra. Loti ſkaidri tee noſihmejas pee wiſām regiſtrejoſchām pegelem (uhdens mehriſchanas daikeem) Indijas oſeanā un wehl tahtak, tā 14 ſtundas pehz leelakā ſprahdſeena pee toreiſ Deenwidus

Dſchordschijā atronofchās wahzu eſſpedizijas pegeles. Ja, pat Eiropas uhdenos warejuſchi ſefot bangu pehdejeem iſtezejumeem, tadeht ka eewehrotas daſchas ihpatnejibas, kaſ reiſā uſſihmetas no wiſām pegelem Biſkajās juhras lihzi un juhras ſchaurumā lihds pat Awrai (Havre); ja ta pateeſiba, tad bangas 20,000 kilometru garo zeku (19,000 werſtes) noſtrehjuſchas 32½ ſtundu laikā. — Kā wiſau zehlonis teek uſluhtots ſprahdſeens, kaſ uſſpehra gaiſā neween leelu daudſumu ſaſpeetas gahſes, bet ari laikam norahwis leelaku waj maſatu dafu no paſcha wulkana muguras, kaſ tad iſwerduma punktā turumā atkrituſe atkal atpakat lehſenajā uhdeni. Jo no wulkana uſ ſeemekeem pehz iſwerduma miſteſchanās bija ſabehrta kahtā ſala un daudſas ſehkles, kura pretim no wezā wulkana muguras — puſe truhka un juhras dibenā bija iſſſalots dſiſchs zaurums. Tā tad miſſiga apmehra minu trekteris. Daſchi angſu pehtneeki mehginaja ari aiſſtahwet domas, ka klinſchu maſas paſchas kriſdamas uhdeni, ſazehluſchas leelās bangas; ziti atkal iſſkaidroja ſcho parahdibu tā, ka zaur ilgo iſwerdumu iſdobotais wulkana kratera kupriſ ſagahſees. Leeta pateeſbā tomehr tahtā, ka no kupra truhka tikai puſe un netika manitas nekahdas ſemes trihzes. (Turpmat beigas.)

Melontas ſala.

Mahkotnes aina no L. Hellenbacha.

(Turpinajums.)

Ja tee buhtu bijuſchi malajeſchi waj papuaſi, kuri wiſau uſgahja, wiſch nebuhtu brihnijees, bet frantschi, kuri nepaſihſt eiropēeſchus, to wiſch newareja ſew iſſkaidrot; tomehr wiſch nokehmas klufet, lai nahtu, kaſ nahtdams, un iſleetoja laiku, lai apluhkotu apfahrtni, kad wiſch jau atradās laiwā. Wina lihdsſehdetaji bija neparasti ſkaiſti wihtreeſchi, koti ſmalſeem, uſſrihtofchi maigeem gihmja panteem; tee bija ſkaiſtuki, bet nekahdi wihtriſchigi ſkaiſtuki.

Muhſu waronis bija daudſ par intelligentu, lai tublā neiſpraſtu ſchis parahdibas ihsto eemeſlu. Wehs ſinam, ka wezajam juhtneekam, wezajam garidsneekam, wezajam ſaldatam, wezajam diplomatam wiſau nodarboſchanās rakſturs pahreet uſ wiſau ahreeni. Ir ſaprotams, ka muhſchiga truhziba, nogurdinoſchs darbs un dſihwes zihnas allaſch atſtahi ſejā pehdas, un tapehz ir dabikli, ka dſihwe uſ ſchahdas ſalas, kura dabas dahwanu pahrpilniba un eſſiſtenzes meers, atihſta maigu, jautru rakſturu.

Atteezotees uſ apgehrbu bija gruhti iſſchirt, waj wiſi bija nehmuſchi paraugu no Bretanas ſemneekem waj Ludwiga XIV. piſgalumneekem; kurpes ar ſprahdſem, ſekes, platas lihds ſeekem ſneedſofchās biſkas, jata, kura pahrahdas joſtu tikai maſleet pahrfahrās, bija aiſpogata pee kalla, bet apakſchā wafā. Wiſs bet bija no koti weeglas, ſihdam lihdsigas drehbes. Tikai no luhkeem pihtai platmalei peemita kaut kaſ ihpatnejs, ta bija puſ ſalmene, puſ kala-breſeetiſ; wiſas plato ſchirmi, raugotees pehz ſaules ſtah-

wolka, wareja peeſtiſprinat pee ſahneem waj platmales preeſchpuſe, lai redſe netaptu trauzeta, waj ari lai ſagahdatu ehnu. Peedurknes plezos un elkonos bija platas, un wiſs apgehrbs bija pagatawots iajā noluhkā, lai wiſch buhtu weegls un netrauzetu kuſtibās; tomehr tas, platmali iſnemot, tik ſkaiſteem wihtreeſcheem koti labi peeſtahwēja.

Ari ſweſchneeks bija ſaprotamā ſahrtā apluhkoſchanas preeſchmets ſalineekem, kuri noraudſijas uſ wiſu pa dafai neuſtizigi. Kunats netapa nemas; mehmi un ſwinigi wiſi tuwojas ſalai. Preeſchlitums, lai rahmā iſdewigā wehja uſwilktu bureas, un uſ tam atteezigee wahrdi bija wiſa ſaruna Bureas uſwelkot, wareja aireſchanai meſt meeru, un tomehr drihſaki tik uſ preeſchu pa gludo lagunu, kura tikai maſleet tika ſaſuſtinata no wehja un maſeem, ihſeem wiſniſcheem. Muhſu waronis raudſijas uſ tahtak papreeſchpeldofchām laiwam, kuras maſ pamaſam paſuda aiſ palmam. Maſa, kraſchnam palmam un ſtahtdeem apauguſe koraku ſala aiſſlehpā eeeju glihtajā lihzi.

Kad laiwa ar ſawu reto, tapehz ka pirmo weeſt bija eebrautuſe lihzi, ſweſchneeka azim parahdijas pahrſteidſofchs ſkats. Tas bija wiſbrihniſchigalais parks paſaulē. Schuhpojoſchās kofofa palmu galotnes, ſaules ſargu weidigee maiſes koki, baringtonijas ar ſkaiſtajeem baltajeem ſeedeem un ſpilgti ſarkanaſam putekku ſtihdſnam, wiſs tas bija gremdejees wiſadu puſu un ſeedu juhrā.

Rates paſihſt kraſchnos augus muhſu modernajās Altum-

nizās; bet zif tas ir neezigs falihdšinat ar to, ko daba mums peefšfir šchinis joflās. Kad falihdšina weenu weenigu masu rofchu koziku kahda pilfehtas eedšihwotaja logos ar wefelu rofchu dahrsu no finteem kofeem if pa finteem feedeem, waj masu preedeli muhfu parfos ar kahdu muhšcha mefcha warenu milfi, tad apmehram mums buhtu mehraulka, ko peelift muhfu ftumnijam, ja tās gribetu falihdšinat ar ftatu, kas parahdijās muhfu warona azim!

Tatfchu netikween fmaidofchā, audseligā daba, bet ari dšidrais uhdens pahr juhras dibina brihnifchigajam radsem, ftarp kuzām ftiwis fantafstifkos weidos un wifadās krahfās peldeja, panahza to, ka muhfu waronis tepat fahka tizet nahru pafaulei. Turojotees weenam waj otram lihftfcha krahftam, wineem pluhda pretim gardentijas un kolofila debefchigā smarscha; fchāi dabas leeliftajā ftumnijā wareja redset ftarp krahfchāu musazeju platajām lapam dšihwojamo ehfu atfemifchfās gehweles. Uhzim, kuzam pa labi un pa kreif atdalijās nofares, gals bija eeflihi atmeneem ismuhrets, tā ka laiwa wareja pa paifuma un atpluhdu laiku ehrti peeftaht pee krahfta. Krahfts zaur pahrfahrfchamees koku sareem bija pilnigi apehnots, un lihftfcha galam bija augfts jumts, kurfch balstijās uf maišes koka ftabeem; ap fcheem ftabeem wijās leelifti wiju augi.

Kad wini tur bija nonahkfufchi, fwefchineekam teiza weens no mehmakeem pawadoneem:

„Tagad nahzi mums lihds pee tehweem!“

Muhfu waronis kahpa pa patahpeeneem uf augfchu, un sem palmu augftā jumta zefsch weda zaur burwigeeem apftahdijumeem aifween augftat ufkalnā.

Weidsot wini fafneedfa dšihwojamās ehfas, kuzas ftahweja lokweidigā rindā; fcho lofu fchkehrfam pahrkruftoja zefsch. Nameem bija fegtas, lapam apwiftas ejas loka eefšchējā pušē; fchis ejas faweenojās ar kaimiku namu ejam. No pirmā rinka nameem gabja ehnainas lapu ejas uf otrā rinka dahrseem, nefafstapdami neweenas dšihwas dwehseles; fchis brihnumu dahrs fchfita glufchi ismiris. Nonahkfufchi pee trefchās namu rindas, un ifgabjufchi zauri wefelam labirintam fegtu eju, kuzas bija taiftas no bambufa needram un ifpihtas ar wiju augeem, wini eegabhja kahdā fahle, kuzas grihda un feenas bija apfegtas mafcheem, apmehram tā kahda bagata eiropesfcha kineefchu ftilā ifrihtots dahrsa namifch. Tomehr tikko eenahzis, fwefchineeks pamantija apmehram diwdesmit firmgalwjus baltām garām bahrsdam, kuru wezafais waj zeenigafais fwefchineeku ufrunaja fchahdejadi:

„Eft fweizinat, fwefchais wihrs! Muhfu likumi aifseedi mums, ftahtees fatikfmē ar fwefchineeku, pirms tas naw eepafinees ar muhfu mirufcho tehwu aifseegeletā testamenta faturu. Muhfu likumi runā par pirmo fwefcho kugi un ta kapteini, kuzam adrefets fchis rakfts; mehs tew tapehž prafam, kā tu fcheit atkkuwis, kur ir kugis un kur ir ta pawehneeks?“

„Kugis, kas mani weda, ja tas wispahr klismai ifbehdšis, ir plafchā tahfumā, un es efmu weenigais, kurfch jums tagad ir par flogu un traužē juhfu meeru.“

„Par to tu neruhpejees,“ firmgalwis atbildeja. „Tā ka mums naw nekahdas iswehles, mehs nododam tew fcho

rakftu zeribā, ka tu weenu no tām walodam pratifi, kuzās tas farakftits. Te fchāi blafus iftabā tu wari atdufetees un nemtees few laika, lai eepafihtos ar rakfta faturu. Nemi fcho muhfu tehwu mantojamo teefu no manas rofas, un kad tu buhfi atdufesees un iflafstis, tad isnahzi atkal muhfu widū un dalees ar mums tanis finās, par kuru iftultotaju tew jabuht.“

Sirmgalwis turojās winam un nodewa tam aifseegeletu rakftu. Swefchineeks atbildeja:

„Es tuhlin iflafstchu fcho rakftu ar godbijibu, kahdu mehds fajust pret aifgabjejeem. Atdufas man newajaga; bes tam mana fantafija no wifa, ko es fcheit redsu, ir tā uftaukta, ka es nemaš newaru dotees pee meera. Bet ja juhs gribetu man kahdu luhgumu ifpildit, tad dodeet man pahft.“

„Par to ir gabdats; tu atradiš masu maltiti tew eerahditā iftabā. Mums par tawu nahfchānu tifa jau zaur fuhtaeem pafinots.“

Sirmgalwis pawadija fwefchineeku, kurfch palozidamees atfweizinajās no fapulzes, lihds durwim, kuzas winfch aif ta aifflehdfa.

Iftabā eegahjis, winfch eeraudftija uf masa galdina fawu brokasti waj pareifaki pusdeenas maltiti; uf ifgreesteem koka fchkihwojeem, kuri bija lapam apfegti, atradās wifta, rihs un krahfchāi augti, tad masa pudelite wihna, kruhse ar uhdeni; dseramā glahse bija eetaifita kofofa reefta bikeri, daffchiku un nafchu kahti bija no fandeku koka, wahrdū fatot, weentahrfchi un weetejeem apftahfkeem peemehroti; bet wifs ar garfchu ifgreests waj ifrotats. Muhfu waronis fchahbijās, waj lai winfch papreefch lafa un tad ehd, jeb otradi; titai apftina, ka winam preefch pirmejā dauds wairaf laika wajaga, nekā preefch iffalkuma apmeerinafchānas, pawedinaja wiku apehft daku labi zeptās wiftas un krahfchāu augtu. Pafneegtais wihns bija teizamis, madeirai lihdsigs dšehreens, kas flihzejam atdewa atpakaf faudetos fpehtus. Stiprinats pee meefas un dwehseles, winfch atlaufa winam nodotā rakfta seegetus un atrada diwus dokumentus labā angfu un flittā wahzu walodā, kuzas winfch tuhlin pafina par weenadeem, tahfak kahdu aifseegeletu wehstuli ar ufrakftu: „Neuplehftu nodot patriarcheem.“

Degdams aif fintahribas winfch atgulās uf zifam un eefahfa rakftu laft, kurfch ftaneja fetofchi:

II.

R a h d a s i f f u d u f c h a s p a a u d s e s n o f t a h f t s.

Kas tu ari neef, ai fwefchineek, ufklausees fchis mafās tautas wehsturi!

Schis kolonijas intelektualais un pat materialais dibinatajās bija Anrijs markifs fon Schato-Morans, atfwabinats karaliftās marines ofizeeris, kurfch, atteikdamees no juhras dšihwes geuhfiam, zereja atraft laimi un apmeerinajumu fawā Bretanas pili, bet neatrada. Winam bija tikko pahri par fchetradefmit gadeem, un tapehž winfch wehl bija par jauru, lai, famehrā ar fawu ftraujo pagahtni, pawaditu dšihwes otro daku meerigā besdarbibā; bet wiswairaf drcfcho

PAR
MAKS
VEIC

wihreeti pamudinaja notikumi Parise, fazit Franzijai us wiseem laikeem ardeewas. Winsch par dauds labi pastina sawa karaka wahjibu, fainneezijsko un fabeedrijsko apstahku behdigo stahwolli un tautas nodomus, lai nepamanitu tas breesmas, kuras gatawojas, pa datai pelnita kahrtā, muischneejibai un ihpafchumam. Weeschi pat mehnescheem ilgi weentuliba un noslebgfchanās pret ahrejo pasault laikam buhs bijufchas par eemeflu, ka markis bija tapis par koti isglishtu zilweku. Woltera un Ruso raksti bija wiaw emanzipejufchi un padarijufchi par brihwdomataju; otrup ilgata uftureschanās Greekiā winam bija eedwefufe mihlestibu us klafsko pagahni, fewischi us Platonu.

Tomehr isjekofchana no tehwijas ir dauds weeglaft eedomajama, nekā isdarama. Winsch juta, ka sawaustit wifas faites, atsazitees no eekrahtā fabeedrijskā kapitala un usfahlt jaunu dshwi nahkas gan weegli jaunatnei, bet newis wihreetim wina gados. Winsch tapehz nonehmās, eeflbit sawus kaiminus preefch ta pascha nolubka, jo winsch redseja, ka kopā ar teem winsch jaunajā tehwiā til fahpigi nefajutis weentulibas neisbehgamos dshleenus. Tomehr winam nekad nebuhtu isdeweēs iswilinat laukā no tradizionelām parafcham un pilim zilwekus, kuri naw apradufchi ar dehtainu un atgadijumu bagatu dshwi, kad winam nebuhtu ispalihdsejufchi diwi zilweku dabas galwenee un wiswarenakee dsenukt — mihlestiba un bailes!

Sabeedrijskajā fatifmē us laukeem mihlestibas peewilfchanas spehkam ir eerahdits dauds plafchaks lauks, nekā pilsehtā, kur fastapfchanās ir pawirfcha un pahrejofcha, un tapehz tas naw nekās jauns un neisprotams, ka brahlis eemihlas sawu mahsu guwernantē, mahjas ahristis aristokratifkā pils ihpafchneeka meitā un nabagais muischneeks bagatā mantineezē. Schahdi besmehribas mihlotaji faprotamā kahrtā top par peekritejeem isjekofchanas teorijai, kura us rahweenu isnihzina kahrtu starpibu un apstahku pretejibas. Tomehr schee mihlestibas palihga pulkt buhtu bijufchi par nespehzigeem eekustinat eemihlejuschos fabeedribas datu; isfchirofchas bija wehstis no Parises.

Karaka faguhstifchana un noteefafchana bija bumbas, kuras pils us Loaras krasteem panahza to, ka wiff bija ar meeru behgt pahr juhu; fewischi jaunā moschā paaudse gahdaja, ka schis domas zaur dshwu propagandu wifā fabeedribā arweenu wairaf nosiprinajās. No mantam tika wifs pahrdots, kas bija pahrdodams, pahri palikufe daka tika eekhlata, un wispahr pahrwehristis naudā wifs, ko newareja lihds panemt. Wezi, ustizami sulaini, it ihpafchi dahrsneeki, galbneeki un atflehdjneeki pa datai tapa preefch tam salihgti un algā nemti; pa datai peenemti kā skolotaji, kuri lai aizjekotajeem eerahditu wajadfigos amatus; kahds kugis Sw. Nasērā tapa papreefch bagarets, tad nopirfts un wifā klufumā ar wifu wajadfigo peelahdets. Weena isjekotaju daka wehrtās us Mantefu, pahri palikufchee kahdā jaukā nakti dewās pa Loaru lejup lihds Sw. Nasērai, un, apgahdajees ar wifadeem wajadfigeem laukfainneejibas rihskeem un sehklam, ar koti leeleem amatu daiktu un dselss krahjumeem, leelais diwomastu kugis „Aurora“ isbrauzā no Sw. Nasēras juhrā, lai gar Madeiru un Kap-Weerdijs

falam sawneegtu Rio de Schaneiro, un tur meksetu few jaunu tehwiu. Kolonija bija peeaugufe lihds 50 galwam, tai bija, neeekaitot eepirtumus, wehl bes tam ap pusmiljonu franku preefch zitām wajadfibam; moschā prahtā isjekotaji stahjās pee darba, lai eerihfotu fuga telpās atfewischkās kajites, preefch turām wajadfigee koti bija lihds panemti.

Kugis „Aurora“ pawifam tilpa 500 tonnu, tapehz telpu bija deesgan. Bekojuma laiks tapa isleetots, lai eemahzitos matroschu amatu un lai apspreestos, us kureeni ihsti lai brauz, kas wehl buhtu wajadfigs, lai naw jabuht atkarigeem no matroscheem un apfahrtnes u. t. t. Apmellejuschi Madeiru un Kap-Weerdijs salas, eekpedizijas galwenee wadoni bija nahkufchi pee eekata, ka wiaw noluhkeem wislabaki nodereja kahda fala, tapehz markisa pirmāis darbs Rio de Schaneiro pilsehtā bija, eewahkt sinas par deenwidus juhras salam, kuras tikai preefch 70 gadeem bija tapufchas pasihstamas.

No kahda weza kapteina, kurfch patlaban sawu amatu wairs nepeekopa un daudjus gadus bija wadijis kahda redera walfiwju kehreju kugi, markis dabuja sinat, ka Sabeedribas salas wislabaki noderetu wiweem preefch apmefchanās us dshwi, jo tureenes pirmeedfchwotaji esot labfhdigi, un bes tam wehl daschadas masakas no schim salam esot pawifam neapdfchwotas. Tatschu pirmeedfchwotaju sagliga daba un Paumotu salu turwums waretu apdraudet kolonijas drofchibu; kapteins gan sinot kahdu weentuligu krahfchwu salu, kura wismaf pirms nedaudseem gadeem bijufe ne til ween neapdfchwota, bet pat, kā leekas, zilweks sawu kahju us tās nebija spehris, jo winsch pa sawu nefawwafigās uftureschanās laiku tur neefot pamanijis gluschi nekahdas pehdas no kaut kahdeem zilwekam lihdsigeem radijumeem; kad winam par to tuwal apprafjās, winsch stahstija fekofcho:

Braufdams gar Morkefas salu austruma pusē, winsch esot tizis fagrahbits no spehja seemekreetuma wehja, un kugis dabujis diwas pehdas sem uhdens linijas zaurumu; puscho weetu warejuschi aishahst no eekfcheenes tikai koti gruhiti un nepilnigi. Sem schahdeem apstahkneem, pehz tam kad wehifch bija fahzis dwest no deenwidus reetumeem, winsch ar preeku apfweizis sauzeenu „seme redsama“, zeribā, ka warēs sawu kugi atkal uslabot.

Ar leelu usmanibu un eewilktām buram winsch tuwojeēs wisaw wirpukeem, lai atrastu kahdu peestahfchanās weetu, jo apafschuhdens radjes pa laikam naw fastopamas eepretim upes eetekai, tapehz ka koraki neattihstas faldā uhdeni. Lai gan tas neefot bijis paredsams, fpreeschot pehz salas attahkuma no apafschuhdens radjes, tomehr isfuhtitā laiwa atradufe schauru, bet totees jo dsiku eeeju lagunā, un proti basalta klints turwumā, tapehz fuga noenkurofchana un nolifchana us sawneem un wina peeteekofchā islabefchana bijufe eespehjama. Winsch pateest tur eebrauzis un atradis wifu tā, kā zerejis.

Trihs deenas tur ufturedameēs, winsch usdrofchinajees ar laiwu aishraukt pa koti plato lagunu us paschu salu, kuras apmehrs laikam buhschot daschas juhdses, un us kuras winsch atradis tahdus pat krahfchawus un flahstus augus,

tā us Tahiti salam. Kofosa palmas, bananes, maises kofi un tā puslihdš wišf deenwidus juhras semju stahdi bija fastopami us šchis burwigās, kaut ari lehšendš salas; tatschu wiensch nebija pamanijs dšhwu zilwezišku buhtau pehdas. Sala esot no wišam pufem nepeeejama un reetumos weenigā peeeja, kura zaur apafschuhdens radsem atdalita no paščas salas; stary radsem braukdams, wiensch ari atradis eeeju leelajā eefschējā lagunā; waj tomehr leels kugis pa to waretu eebraukt, wiensch nebija ispehtijis, un ja ari newaretu, tad aif basalta klintim esot schaura koraku fala, kura warbuht noderetu pahrlahdeschanai, ja kugis newaretu eebraukt leelajā lagunā.

Šchis sinas iszetotajeem israhdijs tik wilinoschas, ka wiini tuwaki apklauschinajās par salas pateeso stahwofli, bet noteikti isfinaja tikai tās platuma gradu, kuru pareiſi usnemt triju deenu laikā bijis pilnigi eespehjams, un kas us mata bija 17 gradi un 3 minutes deenwidus platuma; reetuma garums turpretim bijis janoteiz zaur weenfahrschu kursa aprehkinu, jo kapteinim nebijis nedš instrumentu, nedš astronomisko sinaschanu, lai to aprehkinatu pehz debesš spihdektu stahwoflka. Kapteinis wareja, tā tā wiinam scho papiru wairš nebija pee rotas, tikai tikdauds aifrahdit, ka schi sala droſchi atrodas ne apafsch 25 un ne wirš 35 gradu us austrumeem no Tahiti.

Kapteinis luhdša, lai wiensch isgatawotu sawas toreisejās stahwoetas ſkizi, ko wiensch ari darija. Tagad tika noſpreests, braukt no Rio de Schaneiro taiſni us Sabeedribas salam, un proti us Bapeti, no tureenes paemnt lihdi labi daudš dšhwu putnu un zuhku, eepafshytes ar tureenes dabas produktu audſeschanu un tad, liktenim palaujotees, pamehginat peektuht salai.

Wehstis, kuras pa tam no Franzijs bija nonahkufchas Braſilijā, wehl wairaf paafsnaja wehleschanos fazil pahrejaj pašaulei ardeewas. Tagad krahjums wajadſigo daiftu un mahzibas grahamu tapa wehl papildinats, dšels un daſchi teki

eepirkti, lai nebuhtu jaatſakas no wišam eiropiſſam ehrtibam. Bet tā ka iszetotajeem wehl atlikās daudš naudas, markis noſpirka ſeſchas jaunās negereetes no patlaban eenahkufcha kuga, lai buhtu strahdneezes, kuras apradufchas ar augstu temperaturu un us kuru plezeem waretu nowelt eefschėjo mahzfaimneezi. Zaur to ari tapa radita isdewiga fatiſfme stary ſeeweetem un wihrefcheem. Negerus tapehz nepirka, ka kolonijas noluhš newareja buht, isaudset meſchoxu rahfu un nodibinat wehrdšibu us muhſchigeem laikeem. Iszetotaji Rio de Schaneirā bija zaur nahwi ſaudejuſchi kahdu ekpe-

dizijas lozekli, bet wiina weetā teem peeeedrojās kahds Portugales muiſchneeks ar ſawu jauno ſewu, jo zaur prezibam wiensch bija ſanahzis naldā ar ſawu gimeni.

Uſtureſchanās us Tahiti nepalika beſ ſekam preeſch kolonijas wehlatās organizaijas; jo newareja neatſiht daſchu tur waldoſcho ſozialo eerihzibu labdarigo eespaidu, un scho ſalineeku laimigā jautrā dšhwe taiſni ſajuhſminaja iszetotajus, kuri newareja ſagaidit azumirkli, kad doſees zekā us jauno tehwiju. Tas bija pehdejais ſakars ar pahrejo pašauli! Mehs trihs pehdejee dšhwee, kuru ſinajumu tu tagad laſt, newaram beſ aifkuſtinajuma doſmat par scho ſchirſchanos!

Lai katras pehdas iſjauktu, miſſonareem tapa teikts, ka mehs gribam apmeſtees us Auſtralijs zeetſemes,

un 3. ſeptembri 1793. gadā mehs uſwiltam buras, braukdami us reetumeem. Bet tiklihdš mehs bijam iſſuduſchi no salas redſes aploka, mehs ſtuhrejām us ſeemeſeem gandrihs lihdi 17. platuma gradam, un kad mehs scho augſtumu ar noteiktibu warejām uſſtatit par ſaſneegtu, mehs ſtuhrejām taiſni us austrumeem, kontroledami pareiſo platuma gradu 17°3' katrā ſaulainā pehzpusdeenā ar muhſu ſekſtanta pašlihdiſibu. Saſneeguſchi apmehram to robeschu, kura mums no braſleefcha tapa uſdota, mehs tikai deenas laikā brauzām pilnām buram, bet tumſā mehs tās eetinām, lai neuſſfreetu us kahdu apafschſemes radſi.

Kinas pawaldonis Tschun ar ſareem abeem deſleneem, no kureem tas, kas stahw, ir Kinas keiſars.

Ar neapraštamām gavilem kahdā jaukā rihdā mehš no-
klaufšjamees fauzeenā no mastkoka: „Seme redsama“, un
wehl tai pašā deenā mehš fašneedšām ostu un ismetam
enturu blakam basalta klintij, kuru mums brašileetis bij
aprašstijis. Mums wehlat pat isdewās, pa šahnu ejam
starp radsem, eedabut notafeleto fugi leelajā lagunā un
tamlihdš pee pašas salas, zaur ko mehš uš fuga wirfus
warejām eerihkot teltis un dšihwokfus, lihds kamehr uš salas
buhš useetas isdewigafas weetas preefšch dšihwokfeem un
ustura sadabuschanas. Tā ka muhsu fatiksme ar pahrejo
pašauli bija tikpat kā pilnigi pahtraukta, un muhsu „nah-
totnei“ uš šchis salas bija jaisšchiras, tad godinadami
markisa šmpatiju preefšch Greekijas, šalai dewām wahrdu
„Melonta“.

Trihs gadus no weetas mums šaprotamā kahrtā wa-
jadseja pahrawaret daudš gruhtibu, bet pehz tam kolonija
šahka netrauzeti usfelt un plaukt, un mums atlika laika,
domat par šabeedriškās kahrtibas organisechanu.

Tu, šweschineel, pašā azim eepašihšees ār eerihzibu uš
šchis oases, kuru apškalo Klufās pašaules jušras bangas,
tatšchu uš weenu eš šagatawots!

Dascheem behrneem peedšimstot, iszetotaji drihšt wee-
nojās, ka wiš pehznahzeji — pats par fewi šaprotams, ne-
aiškarot wezatu juhtas — taptu usluhtoti par wišas kopibas
behrneem un tapehz ušaudšinat pilnigā brahlibā. Šau aiš
ruhpeem, zaur šadalisechanos gimeneš wahjinat šolidaritates
juhtas un preefšchlaikus wezinat leelu eedšihwotaju škaitu,
tapa nošpreests, dšihwot wišseem weenā leelā gimeneš, jauno
paudšitapehz atstahst nesinā par eiropesiseem laulibas ap-
stahškeem un mihleštibas brihwibu likt laulibas monopola
weetā. Pehznahzeji tika atstahsti pilnigā nesinā ari par
dogmatifšajām tizibas mahzibam; tai weetā tee tika uš-
audšinat tizibā par kahdu deewišchku lehmumu un zitu
dšihwi Tapehz ari wiš nesinatniškee darbi, kuri šchahdus
ušfkatus nepabalstija, tapa pilnigi nobihditi pee malas.

Tagad tu pašihsti, ai šweschineel, šchis lihds šchim no
šaimigeem zilwekeem apdšihwotās salas šabeedriškās kahrtibas
pamatus. Šawā šinā nu stahw apšwehrt, waj buhtu labaki,
atšegt nošlehpumu un muhsu behrus warbuht aišwest at-
pakat uš Giropu, ja wina pašas buhtu tapušas me-
šchoniskas, jeb atstahst winus šchā behrnifškās weenteešbas
un peetizibas stahwokli. Lai nu kā, nododi šlahst peelikto
aišseegeleto rakstu patriarcheem, un wišos zitos jautajumos
rihkošees pehz tawas labatās šinas un apšinas!

Trihs pehdejee no Giropas eezekojušchee Melontas ap-
dšihwotaji.” —

„Ja, tagad es šaprotu,“ muhsu waronis newikus eefauzās.
Wina ušausa atšina, šapehz uš tahdas salas, uš kuras
parasts šastapt mešchonus, kuri, no miškonareem apštrahdati,
gandrihs ir nelahdšigaki, nekā šawā dabifkā stahwokli, wareja
attihštitees garšcha, kultura un grazija tik leelā mehrā, ka
tamlihdšigu nemaj newaretu ušjeet isburbejušchā, gandrihs
jau no puwuma pahraemtā Giropā. Wina ar ilgošchanos
gaidija uš isdewibu eepašihštees ar šcho šaipno zilweku ša-
beedriško dšihwi; fewiškoti winaš leelā mehrā bija šinakarigs
redset šchis salas šeweetes. Šchi šinakariba wina buhtu
pawedinajuse, atgreestees tuhlin atpakat šahlē, kur winaš
bija atstahjis šringalwjus, ja ween winaš nebuhtu bijis
wajadšigs pirms pahrlift, ko winaš tagad bija darit. At-
bildet uš jautajumu, waj teem labaki nebuhtu eeteizams
atgreestees atpakat uš Giropu, nebija tik šteidsami, šapehz
ka nebija domajams, ka uš šchis salas buhtu preefšch
tam noderigs fugis; ka kahds šweschš fugis te waretu
nonahkt, uš tam, eewehrojot šchis salas stahwokli, nebija
ko zeret, isnemot warbuht kahdu bojā ejošchu fugi. Šala
bija par masu, lai peewilktu šinakarigos, un bes tam nebija
peeteekofchi aušta, lai ta buhtu šaredsama no leela atsta-
tuma. Bet katrs fugis, kas to eeraudšijis waj eeraudšitu,
lihds ar to pamanitu winaš tuwumā atrodofchās apafsch-
uhdens radšes, un šapehz iswairitos no šchis bihtamās
weetas, kā jau ari to peedšihwojumi rahdijušchi, jo winaš
bija te pirmis šweschneeks kopšch šints gadeem. Winaš
wišpahri ari newareja nekahda špreeduma nodot, pirms
nebija tuwaki eepašihšees ar eedšihwotaju dšihwes kahrtibu
un eestahdem.

Pamatigi pahrdomajis, tas apnehmās winus wišpirms
un špezieli eepašihštinat ar Franžijas wehšturi, kopšch ta
laika, kad winaš tehwi bija iszekojušchi no Giropas, kā ari
ar wezās pašaules materieleem apstahškeem. Pehz šchis
wehšturiškās dakas winaš nodomaja dot pahrškatu par pa-
nahkumeem šinatnēs un ruhpeezibā, turpretim par pašachu
leelo kontrastu kā to wišmas war špreest pehz šcha raksta,
zeest pagaidam wehl klufu. Wehl winaš, šaipnibu šakot,
neka nesinaja par eedšihwotaju šwehtšaimibas waj nemeeribas
stahwokli, tatšchu pat šchis mašuminašch, ko winaš lihds
šchim bija pamanijis, šchita winaš peeteekofchš ešam, lai
eeteikt šchis ekšstenzes mainu pret kahdu eiropifku darba
koloniju.

Te wina domas nollihdā uš wina pašā stahwokli!
Šweschš starp šweschneem, atšchirts no pagahtnēs, gandrihs
bes žeribam uš atgreeschanos, winaš dšiki šajuta šawu
weentulibu!
(Turpmat wehl.)

Šauna wehštis.

Trihs gadini gaidijuse
Šawu dehlu mahmufina,
Trihs gadini neeeneša
Šaunu wehsti šehšinā . . .

Trihs gadini pahri gahja,
Šaltus matus šalinaja;
Trihs gadini iswagoja
Šrumbam waigus šehšinā . . .

Šeturtašā gadinā
Šenes šehdā melnu wehsti —
Šenes šehdā melnu krukstu,
Šaltu šahrku šehšinā . . .

Šarlis Šruhja.

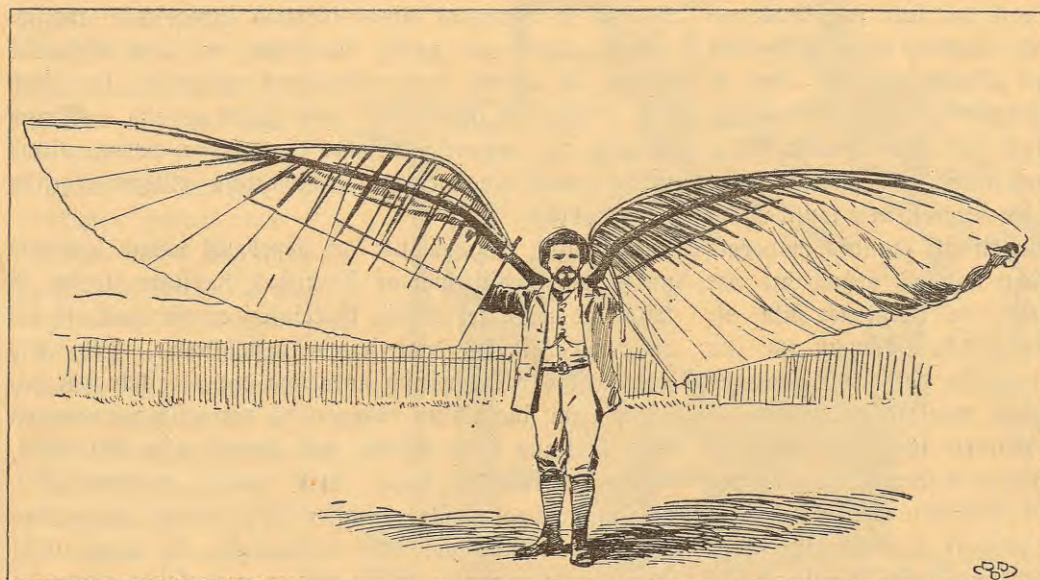
Kultureli-fabeedriks atskats us 1908. gadu.

B. Latvija.

Lihds ar to, ka pehdejā gadu defmitā mahzu kultureli-fabeedriksā dšihwe koti mas us preekschu gabjuse, kreemu idejiskā un gara dšihwe turpretim tik leeliski attihstijusēs, mehš, latweešči, ešam pamasam attahhinajuschees no agrakās „mahzu isglihtibas“ un koti leelā mehrā tuwinajuschees kreemu kulturai. Un tā ka bes tam muhfu politifsee un fabeedriksē apstahki stahw wiszeeschatā fakarā un pilnigā atkaribā no Wiskreemijas dšihwes apstahkēem, tad itin dabigi ari muhfu kultureli-fabeedriksā dšihwe stahw sem Wiskreemijas dšihwes eespaideem. So spilgti tas ir bijis redjams 1908. gadā. Wišs, kas ir teikts par jauno zetu mellešānu, par kulturelo darbibu un winaš galweneem weideem, ir attezinams pilnā mehrā ari us Latviju, un mums tapehž atleek tikai atšihmet šhis darbības atfewischkās parahdības notezejuschā gadā Latwijā.

Pehž isglihtibas darbineeku kongresa Peterburgā ari Latwijā fahkās dedšiga propaganda par labu isglihtibas un

Pate beedriba pee nodibinaschanas bija apweenojufe daschus Rigas Latweešchu Beedribas preekschahojus, ka Fr. Grosšwaldu, A. Kraškalnu, W. Maldoni u. z. ar progresiwateem darbineekeem, bet šhi beedribas fastahwa daschadiba usflatu sūkā nenahza tai par labu. Drihs ween radās winaš bersešchanās, kas noweda pee atklahta naida, lihds beibšot Rigas Latweešchu Beedribas aprindas pa datai paščas atkahpās pa datai tika atstumtas no progresiwakās datas. Saprotams, ka pee tahdeem apstahkēem nekas no domatā zentra neisnahza, lai gon tahds kulturās dšihwes zentrs ir mums tik wifai wajadšigs. Rahdreisėjais zentrs, Rigas Latweešchu Beedriba, ari pagahjuschā gadā turpinaja tilko wilkt sawu dšihwibu un spehlet no tautas atstumtas un isbhjuschas wadones lomu. Gan „wafaras šapulžēs“ bija pehž wairakeem gadeem atkal reis peelaišti jo daudš weešu, tomehr tas nepawifam nenoweherša to garlaizibu, dšihwības truhkumu un pawirščibu, kahda tanis walbija. Weenigā pateizigā ideja bija nahkufe R. L. B. Fuhneezibas

Lidoschanas aparats.

Nodakai, kad ta wafarā šafauza I. latw. šwejneeku kongresu. Šhim kongresam wareja buht eewešrojami panahkumi, ja tas buhtu bijis daudš mas šagatawots un ar leetprahhibu wadits. Bet tā wairak nekas neisnahza, ka wairak waj masak neaugliga isrunaschanās par atfewischkēem wairak waj masak šwarigeem šwejneezibas jautajumeem. Kongresa dalibneeku škaišs ari bija deesgan masš. Pehž wafaras šapulžem Rīg. Latw. Beedr. nams no dega, kas jau tā apklususchu darbibu wehl

zitu kulturelu beedribu dibinaschanai. Wiš eewešrojamatee laikraksti šneeds parauga statusus un zitus aishrahdijumus šchat leetā, tas wišs kriht us koti augligu semi. Ne tik ween rodas jaunās beedribas ar wisdichakeem mehrkeem, bet ari pastahwoschās beedribās nahk progresiwati un dšihwakti spehki pee wadibas, statuti teek paplašchinati un padškinati, tā ka rodas wifai prahwā škaitā beedribas ar wispahrkultureleem mehrkeem un beedribu leetu komiššjam nahkas it mehneš sawās sehdeš štatit zauri ap pusšimts pilnigi jaunu waj ari atjaunotu beedribu statusus. Ka jauna tihpa beedribas rodas jau minetās isglihtibas beedribas, no kuraš Latweešchu Isglihtibas beedriba nodibinas gada fahkumā Rīgā ar wifai leelu trošni un isteiz gatawibu tapt par isglihtibas leetas apweenotaju un zentru pee latweešcheem.

wairak eemidšinaja. Nama nodegšana paweizinjaja kahdas jau ilgaki lolotas idejas iswešānu — neatkariga us plaschakeem pamateem nostahdita teatra nodibinaschanu. Taisni wafaras šapulžēs bija spilgti apgaismots latweešchu teatra leetas nenormalais stahwollis, tapehž tad ari pehž Rīg. Latw. Beedr. Teatra nodegšanas wifā drihsumā nodibinajās ihpacha Latweešchu Statuwes Beedriba, kura nodibinaja jaunu latweešchu teatri Rīgā. Šhis teatris apweenojis leelako daku weetejo latweešchu beedribu un eeguwis wisplaschato peekrišānu tautā, kura to ar pilnu teesibu war usstatit par paščas tautas peederumu. Bet par to Rīg. Latw. Beedribas aprindas ir zentuschās wiseem lihdselkeem jauno teatri apkarot un isleetodamas sawus šakarus Rigas pilsehtas walde ir peemehram isdarijuschas,

ka pilsehta leedsa jaunam teatrim jebfuru pabalstu. Jauna teatra nodibinasġana ari bija tas, kas peespeeda Rigas Lattw. Beedribu steidfigi ween usmeklet fawam teatrim jaunas telpas. Tahdas wina atrada tahdâ agrafâ zirfus dehfu namâ. Tikai labakee akteeri bija pa tam jau pahrgahjušhi us jauno teatri. Jauna teatra rabiâ kulturelo spehfu apweeniba škaidri rahdija tahdas apweenošchanâs nepezeesġhamibu ari jitiâs leetâs. Tâs grupas, kuras faorganiseja waj jau ari faorganisefas atšewišġkâs beedribâs, katra par šewi ir par mašam, lai leelafus pašahġumus weiktu. Weš tam pahraf šhġta škaldifġhanâs praša nefa-mehrigi wairaf spehfu, kuru tagadejos laikos ir tik wišai maš. Tahdas leetas, kâ derigu rakštu lehta išdošhana un šekmiga išplatišhana, dašhadu tautas išglihtibu weizinošġu darbu parelšfata noštahdišhana u. t. t. praša tahda kulturela zentra nodibinasġanu, tahds ir gribejuše buht un tahdreif warbuht dašġâ šinâ ari ir bijuše R. L. Beedriba. Notezejušġâ gadâ šġini leetâ ir dauds šoku jau šperts, kuru panahġumi, zerams, parahdišees leelâ mehriâ uššahġtajâ gadâ. — Gewehroġama dišhwiba 1908. gadâ parahdiġjâs koope-ratiwâ laukâ. Ne tik ween eewehroġami gahjušhi us preešġġu jau paštahwoššee kooperatiwee pašahġumi, kâ lauf-faimneeġiba, beedribas us laukeem, kredita fa-beedribas u. z., bet nahġušġhi ari jauni weidi šlaht. Rigâ peemehram kooperatiwâ kuštiba modušes šrahdneeku šarpâ un weduše pee wairafu jaunu pahritas beedribu nodibinasġanas. Gan tahdas no agraf nodibinatâ kooperatiwâ koopedribam išbeidsa fawu mušġġu ar leeleem šaudejumeem, tomehr tas kuštibu neaptureja, bet tikai darija darbineekušs ušmanigafus un apdomigafus. Gada šahġumâ notika dašġas kooperatiwo beedribu delegatu šapulšes, kuru noluhġs bija nodibinat kooperaziju šaweenibu. Deemšehġ tahda netika no miništrijas apšiprinata, taut gan kooperaziju ušplaušġhanai ta ir nepezeesġhama. Dauds maš warbuht wardes šġini leetâ išpalihtšet regištrazijas zekâ gada beigâs nodibinata Rigas kooperatoru beedriba, jo tanî par beedreem war eestahġees ari atšewišġkas kooperatiwas beedribas. Weš kooperatiwâ koopedribam šrahdneeku widû šahġa pa jaunu parahdiġees arodneeġiškas beedribas. Gada šahġumâ bija Rigâ tikai weena tahda — Tekštilruhpneeġibas šrahdneeku šaweeniba, kuru pee tam driht šlehdša. Gada beigâs tahdu beedribu ir 8, no kura gan tikai wehl puše ir pašpehjuše eefahġt fawu darbibu, kâ ka pagaidam par šġo jauno beedribu darbibu wehl maš ko war paredšet. Nedšama tikai pamafa, bet paštahwiga išplešhanâs, mehġinasġanas un gatawošġhanâs. Tâpat nahġotnei peeder šġahdu gada pehdejâs deenâs nodi-binatu beedribu darbiba. Baltijas šeweešġu šaweenibas, Rigas dišhwolġu ihrneeku beedribas, kâ ari Latweešġu grahmatu išdeweju un tirgotaju beedribas, kura gan jau agraf nodi-binata, tomehr tikai gada beigâs nopeetni šahġa kertees pee fawu ušdewuma išpildišhanâs. Wišas šġis beedribas ir kâ plašġi pašahġumi domati un to štatutos ir šproušti wiš-dišġakee mehriki. Tâ wišaur beedribu dišhwê ir manama jauna dišhwiba. Wišgruhtali nahġas šrahdat us laukeem, kur beešġhi ween pee labatâs gribas naw eefpehġjams itin neko šrahdat, jo taifni tâs mašafâs „preešġneeġibas“ ir

tâs „wišzentigafâs“ un patwarigafâs. Un kulturelâ darbiba jau wairafos zirfularos ir apšihmeta par šġaubigu un walšš drošġhibu apdraudošġu leetu.

Dauds behdigati wehl šahw ar tahdu tik šwarigu kul-turas eerozi, kâ drukato warbdu Prešes apšahġki ir tapušġhi aġrlahrtigi kauni un ne aif špaideem ween. šzumirkli pilnigi truhtši Latweešġeem dauds maš dišhwafas deenas awišes, truhtši ari lahtigi išnahġošġa šġurnala. Krihše ir ari grahmatu apgahdneeġibâ. „Brihwibas laikos“ us brošġuru apgahdasġanu litâs tik daudši rebineeġi, kas ari tagad grih ar grahmatu išdošġanu pelnitees. Wet tagad brošġuru laiks ir pahri. Tagad praša nopeetnus un pa-matigus išdewumus. Tahdu išdošġhanai bet wajadšigi prašwi lihdšekti. Tapehġ išdeweji kuras atkal pee lubu literaturas, pee pornograšijas, šlepenpoliġištu un kriminelos literaturas u. t. t. Weitalištais aprehġins, buhdams waldošġais pri-watâ apgahdneeġibâ, nowed to us šemas pašahpes. šġini leetâ kaut ko labot buht eefahġtâ gada ušdewums.

Wišpahre darba ir tik wišai dauds, kas par leelakai datai jau eefahġis un aifkuštinats. Wet maš ir darbineeku. Leela data ir išrauti no dišhwes, weeni ir tahġu prom, bet otu wairas nawa. Kâ šewišġhi šahpigs šaudejums mušġu kultureli šabeedrištai attihtlibai minami Rigas polištehnikas ašištents iššġeneer-kimikis šahnis Preedits un rakšneeks šahnis ššars, kuras nahwe laupijuše notezejušġâ gadâ. Tahdi šaudejumi ušleek wišeem teem, kam bihtis eefpehġjams dauds maš garigi pazeltees par pahrejo tautas mašu, to šwehto peenahġumu buht jik ween eefpehġjams aktiweem un dotees plašġajâ un dašġdasġadigâ darba laukâ šrahdat ik pehġ špehġeem un weikt to miššumu darbu, tahds ir weizjams, lai wišš tas, ko zerejam, pateešġam jo driht atšpihġetu kâ šelta šaules šaros un išbeigtu wišu to tumšhas un nahwes waru un šġaufmas, tahdâs mums jadšiwo. Arno.

Baltija.

Krona mešġfargu leetâ šinw, ka tos mešġfargus, kuri pret kroni bija zehlušġhi šuhdišbas, bihtis nodomats janwara šahġumâ jau išlikt no mahjam. Wet tagad wiht turpretim jo proġam us rihtibas pamata no Peterburgas paleek šawâs mahjâs.

Semneeku agrarbanka lihtš 1. janwarim 1909. g. pawifam nopirkuše 19 muššas 47,036 dešetinu leelumâ. Walkas aprinkî nopirkas 2 muššas (13,374 deš.), Zehfu aprinkî 3 muššas (21,991 dešetinas), Werowas aprinkî 2 muššas (4147 deš.), Samu šalâ 9 muššas (7284 deš.) un Rigas aprinkî — 3 muššas (240 deš.).

Wiššemes leelako mušġu Pils-Maunu, kâ šinams, ari nopirkuše šemneeku agrarbanka. Wet ar šemes pahrdosġanu šemneeku banka nebuht nešeidšas. Wairakti no rauneneešġu šaimneekem, kuru pawifam tahdi 200 un kuri wiš wehl rentneeġi (išnemot triht, kuri šawas mahjas eepirkušġhi jau pag. gadu šintena 60. gados), nu greešġġees pee walšis domes wišeprešidenta barona Meiendorša Maš-Straupe ar luhġumu, lai tas špertz wajadšigos šokus, ka

agrarbanka tatschu reis fahthu pahrdot mahjas un pee tam bijuscheem fainneekem dotu preekschrotu. Deputazju barona lungs fanehmis laipni un apfolijeas buht peepalibdsfigs.

Lubanas ministrijas skola, kura nesen bija fabojata Keisara bilde, tagad, ka „S. D. L.“ siao, pagaidam flehgta un wif skolotaji atkaihti.

Koknesē, ka „Df. W.“ siao, uradniks 8. janwari apzeetinajis weetejas pag. skolas skolotaju B. jdsfi, kura tas paschas deenas wakara pa dselszjeku aissuhstita us Rigu.

Widfemes ahrkahrteju landtagu safauz ar eelschleetu ministrijas atkauju 3. martā. Landtags spreidischot par Widfemes 200 gadu jubileju (buhs drihs 200 gadi, kamehr Widfeme peeder pee Kreewijas), par ew. luterā baznizas reformu u. z. jautajumeem.

Kurfemes pilsehtu deputats walfis dome — Miselowitschs eefneegschot walfis domes zauruhfoshanai Baltijas paschwaldibas projektū, lai tahdejadi panahthu, ka waldbiba drihsūmā kertos pee reformu eewefšanas Baltijā.

Jelgawas aprinka preekschneeks barons Nahdens, ka „R. L.“ siao, Frank-Sefawas meschos medijot eewainojis weenu azi. Barona lungs ar diwstobru flinti schahwis saki, sakis gan kritis, bet otrā stobra sprahguse patrona un ta kehruze azi.

Petertalē seemfwehtkos kahds S. W. mehginajis nogiftet sawu brahti un ta feemu, lai waretu mantot to mahjas.

Leepajas Latweeschu beedriba, ka „Lib. Btg.“ siao, greefusēs pee pilsehtas waldes ar luhgumu, lai tai teatra uftureschanas noluhkā, dotu gadā 3000 rubtu leelu pabalstu. Pilsehtas walde luhgumu laikam eewehroschot.

Leepajas fara ostu pehz „Slowo“ sianam pahwehrtischot tirdsneezibas ostā.

Seemupē un Saraitkos, ka „Lib. Btg.“ wehsta, plosotees scharlaks. Mas deenas dauds wezaki pasaudejuschu wifus sawus behrnus.

Kewelē nule ka notifikuschas pilsehtas domneeku wehleschanas, kura igauni pilnigi uswarejuschu wahzeeschus. Kewelē pawifam jawehl 60 pilsehtas domneeku. Wahzeeschu eeguwaschi tikai 14 sehdektus. Pagahjuscha pilsehtas dome bija 18 wahzeeschu. Raksturiski, ka wahzu pilsehtas domneeku flaits ghjis masumā.

Brahtu Aderkafu nonahweschanas deht us nahwi noteefatais Jekabs Purmans (21 g.) un kahda usbrukuma deht tapat us nahwi noteefatais Johans Alks (33 gadi wezs), ka „Rig. Tagebl.“ siao, pee Rahumega pafahrti.

Schubpiba Igaunijā, ka „Rev. Btg.“ siao, stipri peenemotees. 1903. gadā kroma degwihna pahrdotawās degwihna pahrdots par 1,911,452 rbk., 1904. gadā par 1,960,396 rbk. un 1907. g. par 2½ miljoneem rubtu.

Baltijas Seeweeschu Saweeniba 11. janwari Rigā notureja sawu pirmo pilnu sapulzi, us kuru bija eerasduschees 119 beedrenes un beedri weizinataji, ka ari kahdi 70 weefi. Par sapulzes wadoni eewehleja D. Keekstina jdsfi, kura starp zitu aisrahdija, ka Seeweeschu Sabeedribas mehrtis esot weizinat seeweeschu tikumiska un materiala

stahwokka uslaboshanu. Weenoteem spehteem strahdajot tas buhschot weeglaki safneedsams nekā katrai par fewi. Nolasija beedribas statutus. Par pagaidu waldes preekschneezi eewehleja D. Keekstina jdsfi un par waldes lozekteem Weinstocka jdsfi, Salagala, Eglicsha, Bluma, G. un Em. Dsolina jaunkundses. Rewisijas komisija eewehleja Kreewina, Pehrkonā un Lufsa jdses.

Rigas fara teefa, ka „L.“ siao, isteefaja pag. peektdeem apfuhdsibu pret 9 Baltijas sozjaldemokratu partijas Rigas komitejas lozekteem, kuri bija apzeetinati pagahjuscha gada 16. martā, kahda Kristapa Freimana dschwokli, Pleskodales eelā Nr. 21, kur tee paschulait bija sapulzejuschees us paslepeni sapulzi, lai pahrspreestu 1. maja swineschanu, ka ari lai iswehletu 16. un 21. februari apzeetinato komitejas lozektu weetā jaunus. Apfuhdseti bija: Augusts Danke al. Ernests Baumanns (23 gadus wezs), Jahnis Rode (29), Friedrichs Rohins (38), Kristaps Freimans (31), Jekabs Behrsinsch (25), Martinsch Wihtols (20), Gustaws Biteneeks (21), Alekxandrs Detlows (31) un Eduards Kalninsch (28). Wif augschā minete apzeetinatee pee apzeetinaschanas usdewuschees sem preemteem wahrdeem un Augusts Danke tikai tagad wehl pee teefas usdewa sawu ihsto wahrdu, paswodams, ka wiau sauot newis par Danke, bet gan Ernestu Baumani. Loreis aissardsibas polizijas rokās nahfuchi swarigi dokumenti, no kureem redsams, ka wif apzeetinatee peederejuschi pee noseedsigas organizijas. Apfuhdsetos noteefaja: Augustu Danke al. Ernestu Baumani, Jahnis Rode, Friedrichu Rohinu, Kristapu Freimani un Jekabu Behrsinu pee spaidu darbeem us 4 gadeem katra un Martiņu Wihtolu pee spaidu darbeem us 2 gadeem 8 mehnescheem, bet Gustawu Biteneeku, Alekxandri Detlowu un Eduardu Kalniņu us notinaschanu Sibiriā.

Par juhleetu ministriju generalis Aksejews, kas pats kalpoja juhneezibas deenastā, sem parasta Brutus eewetoja „Nowoje Wremjā“ afus kritiskus rakstus, kuros juhleetu ministrijai pahmeta wifadas nolaidibas, tahdas formalitates, fastingumu u. t. t., ka no juhleetu ministrijas, kamehr ta neefot no pamatu pamateem reformeta, nekas labs neefot gaidams. Juhleetu ministrija us to wis neatspehloja Bruta rakstā isteikto, bet weenkahrshi paschu Brutu apfuhdsēja par kufuku ispeeschanu no „Hotchka“ firmas. Aksejews pee juhras teefas aisrahdija, ka winsch gan naudu no min. firmas dabujis, tatschu nekā kufufus, bet ka atlihdsibu par saweem isgudrojumeem, kuras tas firmai pahrdewis. Teefa Aksejewu noteefaja us atlaischanu no deenasta un bes tam us 10,000 rubtu atmaksu, ko tas fanehmis, waj ja nespehtu maksat, us weenu gadu zeetumā. Kreemu laikrahti wispahri stahjas wairak us Aksejewu pusi un faka, ka pat gadijumā, ja Aksejews buht nehmis kufufus par pastellejumeem wehl nebuht neefot peerahdits, ka wina aprahdjumi par nekahrtibam juhleetu ministrija nepareisi.

Generaladjutants admiralis Dikows eezelts par walfis padomes lozekli atstahjot wina generaladjutanta tshinā. Par juhleetu ministri Dikowa weetā eezelts lihdschinejais juhleetu ministra palihgs kontradmiralis W o j e w o d f k i s.

Bijufchais **M a f f a w a s** polizijas preefšneeks **Meinbots**, kà bija ispaudufchàs baumas un kà laikraksti šinjo, netikšot nodots teefai. Teefleetu ministrija isfkaidroja, ka tas naw taifniba. Awiše „**Slow**“ nu fchà leetà pašneefs fekofchu pašfaidrojumu:

Walbofchà fenata pirmais departaments kabhà no šawàm nahkofchàm fehdem lufkos zauri fenatora Garina šinojumu par wina panahumeem Maškawas pilsehtas polizijas rewifijà. No fenata nolehnuma tad atkarasees, waj generalis Reinbots un ziti Maškawas polizijas eerehdai tiks nodoti teefai, waj ne.

Peterburgà **Kolera** stipri isplatas. Tagad jau deenà fašlimst pa 60 personu. „**Nowoje Wremja**“ par nolaidibu pilsehtas waldei un sanitarai komifijai isfaka afus pahmetumus. Ja jau tagad seemà kolera tà plosotees, kas tad wehl lai nenotikšot pawafarì un wafarà?

Ahrsemes.

Angtu karalis Eduards brauz uf Berlini weefotees. Bet, kà frantfchu awiše „**Temps**“ noteikti isfakas, tas nefo negrofišot angtu wispahrejà politikà. Wairakfabrt pat notizis tà, ka angtu karaka weefofchanàs Berlinè labai fatikšmei pat nahkufe par sliktu. Ubi waldneeki fchkihufchees wehft. Lai nu kà, bet abu waldneeku fatikšchanàs tomehr ir sifme, ka fatikšme azumirkli wehl ir normala. Kas wehlat buhs — guk nahfotnes klehpi. — Bet **kara bresmas** ar angtu karaka weefofchanos wehl naw nowehrstas. **Melnkalne** fahkufe runat jau wifai draudofchu walodu. Melnkalnes knaš isteizees, ka Bosnijas un Herzegowinas peefawinafchanàs no Austrijas pufes esot ferbu tautas nahfotnes kaps. Laufchu prahti wifai ufbudinati. **Serbu** waldiba greefufes pee tam leelwalstim, kas paraktijufchàs Berlines lihgumu (isnemot Austriju) ar rakstu, kurà aifrahda uf Bosnijas un Herzegowinas peeweenofchanu pee Austrijas, kà uf nezeefchamu no ferbu pufes. Serbu tautas nahfotnei nepezeefchama ifeja uf juhru. Serbijai tapehž peeweenojami finami semes gabali kà atlihdfiba par nodarito postu. Bosnijai un Herzegowinai, kas esot ištis ferbu semes, wadjafetot palikt wismas autonomàm — patstahwigàm. **Austro-Ungarijas** wehftneeziba Konstantinopolè 23. (10.) janw. eefneegufe Turzijai diwas notes. Pirmajà, faflanà ar Tripoles konsula telegramu, aifrahdits, ka pagahjufchà swehtdeenà kahds turku puhlis, israhdidams fawu peekrišchanu Austrijas preftchu boifotam, apwainojis Austro-Ungarijas monarchiju, apppfaudot pašcha konsula gerboni. Uš konsula peeprafkijumu turku walijš gan arestejis wainigos, bet pehž tam uf puhča peeprafkijumu tos atkal atfwabinajis. Dtrà notè pašnots fchahds gadijums: Alekfandrejas wizekonsuls brauzis uf Meftnu. Kad winafch no Austrijas Loida laiwas, kurei bijis ufwilktš Austrijas karogs, gribejis istahpt uf krafta, dafči laimeneeki winam to neatkafwufchi un gruhdufchi to atpakaf laiwà. Tikai pehž tam, tad wizekonsuls melleja palihdfibu pee italeefchu twaifona, winam isdewàs isjeltees malà ar italeefchu twaifona fabeedribas laiwu. Konsula agenta puhlem, lai wainigee tiktu foditi, naw bijufchàs nekahdas fekmes. Austro-Ungarijas notes nobeidfas fchahdi:

Wehftneeziba greefch Turzijas waldibas wisnopeetnako wehribu uf fcho tihfcho starptautifko teefibu pahrkahpumu un zer, ka ta nekawejetees isdos kategorifku pawehli, lai wainigee tiktu peenahžigi foditi un konsuls dabutu gandarijumu.

Weimarà ar leelu godu apbedija 2./15. janw. Berlinè mirufcho eewehrojamo wahzu dsejneeku **Ernestu fon Wildenbruchu**, kurefch ar dascheem faweem darbeem pašstams ari latweefchu publikai. Wildenbruchs flawu guwa femifchki kà dramatikis, bija idealists un ar fawu fajuhfmibu un aifgrahbtibu fawos darbos meetam atgahdinaja Schilleru. Godinadama winu kà Schillera pehžtezi Senas uniwerftate Wildenbruchu eezehla par fawu goda doktoru. 1884. un 1896. g. Wildenbruchs ari eeguwa tà dehreto Schillera godalgu. Wildenbruchs dšimis 3. febr. 1845. g. Weirutas pilsehtà Sirijà, kur wina tehns bija generalkonsuls, wehlat wehftneeks Konstantinopolè. Wil-

Ernests fon Wildenbruchs f.

PARIZES LATV.
MAKSL. U. RAKSTN.
VEIG. PULCIŅŠ

denbruchs bija tuwu rada wahzu kelsaram, tà ka dsejneeka tehns bija pruhfchu printfcha Luija Ferdinanda un kahdas Berlines zepurneeka meitas dehls.

Bulgarija eefauž referwistus. — **Mujorkas** awiše „**Journal**“ kalifornieetis Hearšis stingri prafa, lai amerikānu flote tuhlin tiktu faukta mahjās. Kamehr ta wehl atradufes japānu ostās tikmehr japoni bijufchi laipni un meermihligi, bet tiklihds flote atstahjufe japanu un atradufes no tās tahlumā, japoni ufwilkufchi zitu dseefmu. Amerikānu flotei promefot wehl warot tikt eenemtas S. U. Sāweenoto walstju austruma krafta apgabali un tad eebruzejus no tureenes wairs abrà neifdšifchot. Japānu prefe atbild, lai par daudf nespehlejot uf japānu tautas pazeetibas stihgam. Iffatrai pazeetibai esot fawas robeschās. Klufà okeana meera labà jaluhdsot, lai Kalifornijā pret japāneem ifturotees zilwezigati. Kalifornijā gribeja eewest nosajijumus, pehž kureem San-Franziskā un zitās leelakās pilsehtās jadšihwo atsewifchās pilsehtas datās, tahkat japāneem gribeja aifseegt eeguht pelānu un semi, kà ari buht par tirdšneezibas un ruhpneezibas beedribu direktoreem. Rosewelts brijhdina kalifornieefchus no

ſchahdeem ſoteem un greeſchas pee preſes, lai ta iſleetotu wiſu ſawu eeſpaidu labas fatiſkmes nodibinaſchanai ar japanu.

Perſija turpinas zihnas ſtarp ſchacha un revoluzionaru pulſteem. Te nahĥ ſinas par ſchacha uſwaru, te atkal par dumpineeku. Perſija ſahĥ iſirt. No ſchacha atkrituſchas wairak prowingez un iſfludinajuſchas par patſtahwigam walſtim. — **Kinas** pawaldonis Tſchingſ atbildejis Anglijai uſ tās proteſtu par Juaniſchikaja atlaiſchanu no amata, ka atſtahdinaſchanai jau uſ politiku nebuſchot nekahda eeſpada. — **Zentral-Aſijas**, ihpaſchi **Tibetas** apĥetotajſ = pehtneekſ Swen = Hedins pahrnahzis tehwiĥa tika **Stoĥholmā** ſanemts tihri ar karaliſku godu. Galma ekipaſchā wiſu aiſweda uſ pili, kur tam par godu ſariſhoja dſihrez, pee kurām peedaliĥas karaliſ, karata gimenes loĥekki, miniſtri un ziti augſtmani. Par Swen = Hedina pahrnahumeem turpmak. — Kreewiĥas eeſpropriatori ſahĥuſchi riſkotees ari Angliĥā. No Londonas telegraſſ ſino, ka Tittenheimā diwi ahrſemneeki 24. janwari apturejuſchi automobili, kurā diwi gumijas manuſakturas eerehdai weda naudu iſmakfaſchanai ſtrahdneekem, eewainojuſchi ſchahweeneem eerehdauſ, paſehruſchi naudu, eeſleĥuſchi tramwaja wagonā un, apdraudedami wagona waditaju ar rewolwereem, peeſpeduſchi to attihſtit wiſaugſtato brauſſchanas aĥtrumu. Pa brauſſchanas laiku wiſi ſchahwa uſ wagona waditaju un paſaſcheereem, daſchuſ eewainodami. Poliziſti dewās teem pakat uſ weloſſpedeem un automobitos. Ne-redſedami glahbina, laupitaji iſſchahwa wehl daſchuſ ſchahweenus uſ guſtitajeem un tad paſchi uſ ſewi. Weens no laupitajeem, ſmagi eewainotſ, noklauſchinot atteiĥzās iſdot ſawu wahrdu un iſteiza tika to, ka eeradees te no Rigaſ diwiſ gaduſ atpakat. Pehz ofizialeem dateem nonahwetaſ diwaſ un eewainotaſ 15 perſonaſ, no pehdejām peeĥas tagad atrodaſ ſlinniĥā.

Londonā, 25. janwari. Tottenheimā nomiruſchā laupitaja perſona iſſinata. Wiſch ir 26 gaduſ weĥſ un wiſu jau par ſekabu Lapinu. — Behdiga parahdiba.

Par jaunu ſemes trihzi wiſas Eiropas obſerwatoriĥas ſinoja 10. janwari. Seiſmografi (aparati, kaſ uſſihmē tiklihdſ kur ſemes trihze) ſcho ſemes trihzi atſchmejuſchi kā 2—3 kaĥrt ſiſpraku par pehdejo ſemes trihzi Staliĥā, kur ſagruwa Meſſina, Redſchija. Œhi ſemes trihze biĥuſe 4—6000 werſtju leelā attahlumā. Domaja, ka ta buſchot biĥuſe Widuſ-Aſija waj Klufaĥā okeanā.

Muſhu bildes.

Paĥahjuſchā numurā paſneedeſām maĥſleneeka **Jana Roſenthala ſkizi** (ne glesnu, kā bija teiktſ) „**Kriſtuſ behrniuſ ſwehtot**“. Œhi ſkize wehl tikaſ tikſ iſſtrahdata par glesnu, kaſ nodomata preeſch Jaunās Gertrudeſ baſniĥas. Œhi J. Roſenthala ſkize tomehr jau tureta par tik eewehrojāmu, ka eewetota — uſnemta eeſch „**Saĥrbuch der bildenden Künſte**“. Saprotamſ, ka pilniĥi iſſtrahdata un kraſtās wiſa atſtaĥſ pawiſam zitadu, kā war

noſſaĥriſti, leeliſku eeſpaidu. Maĥſleneekſ teizami uſſehriſ maigo, peemiĥligo ſtatu iſ Kriſtuſ dſihweſ, kur Taſ ſweĥti maſtiſoſ. Ja, „ja Juſh netapſeet kā tee behrni, tad juſh debeku walſtibā nenahſſeet“. Œhoreiſ mehſ zeen. laſtajeem paſneedeſām **Juliĥa Sigmunda** (Siegmond) glesnu „**Zihna pret ſchuhpibu**“. Juliſ Sigmunduſ eewehrojāms ihpaſchi kā portreju glesnotajſ. Wiſch dſimis 21. juliĥā 1828. g. Riga, iſgliſtojeek Dresdenē, Leipzigā, Antwerpenē, Pariſē, Münchenē, Romā, peĥz tam dſihwojſ un darbojeek Riga un ſelgawā un miriſ neſen — 2. janwari 1909. g. Riga. Muſhu glesnā kā kontrakti parahdas weenā puſē ſchuhpiba — jauſtriba un aiſ tās paĥetaſ ſchuhpibaſ deenkſ Baĥuſ, otrā puſē nopeetniba — atturiba, aiſ kuraſ redſamſ patſ gaſmaſ deenkſ Apolonſ. Gaſma ir tumſibaſ, ſinatne ſchuhpibaſ pretneze.

Pehdeĥā laika **gaſa Eugneeĥibā** iſdara wiſaduſ iſ mehĥinajuſmuſ. Wiſas tautas ſaĥenſchāſ. Œchāi burtniĥā eewetotaiſ atteiĥigaiſ ſihmejuſmſ rahda kaĥdu lidoſchanaſ aparatu. Buĥtu jau ſkaſti, ja zilwekſ waretu pa gaſu lidot kā putniſ. Deemſchehl tikaſ, ka ſihmejuſmā redſamaiſ iſgudrotajſ wareĥiſ gan gaſā tureteek, bet ar lidoſchanu tam wehl neweizeekſ.

Zeenijamo laſtaju eewehribai.

Nahkoſchā burtniĥā ſtarp zitu eewetotſim ſlawenā profeſora Fribriĥa Paulſena eewehrojāmo apĥereĥumu „**Morale un religija**“. Muſhu deenās wehl arween tikumibaſ maĥzibu daudſi par wari griĥ weſt ſakarā un neſchſkrami ſaweenot ar dogmam, it ka beſ dogmam tikumibaſ wairſ nemāſ newaretu buĥt. Paulſena apĥereĥumſ te metiſ gaſmaſ ſtaruſ.

Muſhu literaturā un kritikā taĥlak paſtaĥw zihna waj maĥſla ir tikaſ preeſch maĥſlaſ u. t. t. — Weenā puſē janſoniſti, otrā walteriſti (dekadenti). Nopeetnaki apĥereĥumi par paſchu maĥſlu deemſchehl tomehr naw parahdiĥuſcheekſ. Driſhumā tapeĥz paſneegſim profeſora Dr. Ottona Liebmana jaunaſo darbu **par maĥſlu**.

Waleĥas weĥtuleſ.

H. — R. Juſhu apĥereĥumu par „ſew. ſaw.“ ſaneĥmām. Nahkoſchā numurā. — Œſemplaru uſ min. graĥm. pahrdotawu ſikam iſſuĥtit.

P. L. — Patſ. Juſhu originalſtaĥſtinuſ „**Karlitiſ**“, „**Eugineekſ**“ u. z. ſaneĥmām.

G. Œm. — Jurjewā. Juſhu weĥleſchanoſ eewehrojām.

J. K. — R. No Juſhu eeſuĥtiĥuma — „**Muſhu weĥiſ**“ u. z. nefa newaram iſleetot. Joziſch par ſeklu un neiſkoptu. Juſhu eeſuĥtiſtoſ dſejoluſ eeteiſtum Juſmſ peĥz kaĥda laika wehl paſcheem iſlaſit un nogludinat. Wareet — pirmdeenkſ un otrdeenkſ — tā ſtarp 2—4 peĥz puſdeenkſ redaktiĥā ſanemt oſpataſ.

M. L. — Pehz „**Meſontāſ ſalaſ**“ tiſ eeſaĥſim kaĥdu garaſu originalu. Liĥdſ tam tikaſ ihĥaſuſ. „**Meſontāſ ſalaſ**“, kā redſeĥet, aiſſuſtinati daudſi un daſchadi dſihweſ problemi un taſ notiĥiſ reti interejanti. — Uſ wulſtaniſma raditaſ ſalaſ dſejneeka fantaſija radijute jaunu idealu briſhumpauſli ar idealām buĥtem. Dſejneeka fantaſija iſteĥlojuſe paĥauſli, taſ waretu buĥt, ſaut taſ ari nekad newuĥtu. Œeſpeĥjamiba ne weenmehr top par teeſchamibu.

Redaktors: Dr. philoſ. P. Œaliſ.

Ihpaſchneekſ un iſſaneĥe: Dr. phil. Annoſdſ Plateſ.

Wispahriģis wahjums.

Dr. Hommel'a Hematogens

Beeprafot fēwifchki jausfiver

Šis wafstspadomneeks Dr. med. M. N. Popows Sw. Peterburgā:
„Dr. Hommel'a Hematogens dewa man diwos nerwu wahjuma,
apetites truhktumu un wispahriģa wahjuma gadījumos ihfātā laifā
apbrihnojamus panahktumus. Es gribu fēwifchki ufwēhēt, ka abos
gadījumos eepreefch diwus mehneschus zauri wisdāschadatos lihdjellus
biju beš panahktumeem išeetojis.“

ir no wairaf tā 5000 eefch- un ahrfemju profeforeem un ahrfsteem par
wislabato atšihts, dabujams wifās apteekās un apteeku pretfchu pahrdotawās.

Beeprafot fēwifchki jausfiver **Dr. Hommel'a** Hematogenu un patafdarinajumi jaatraida.

R. Nebelsiecka pēhņn.,

Kalku eelā 11, blatus krahstafei,

gumijas un
metala štēmpeli
grawuras,
klishejas un
krahfas

peedahwā lehti gļh-
tātā iswēbumā jau kopfch 24 gabeem

No Miniftrijas 30. nowembri 1906. gadā apstiprinatā

Latweefchju Laukfaimneeku

Ekonomiskā Sabeedribā

war eestahtees par beedreem wif pilingadigi abeja dšimuma semes
ihpafchneeki, arendatori, pušgraudneeki, laukfaimneezibas un uš to
atteezofcho nosaru spezialisti, pahrwaldneeki un wispahri personas,
kuras kaut kahdā stnā nodarbojas ar laukfaimneezibu, eemafšajot
wismaf 10 rbf. dalibas naudas un 1 rbf. eestahfchanās mafšas.

Sabeedribas weikali:

Rigā, leelā Rehninu eelā 29, telef. 1379. Jelgawā, Katolu
eelā 46, telef. 72. Leepajā, agraf Fridrichšons. Wentšpifē,
agraf D. Meschaks. Wanškā, wezajā klubā. Salbū, agraf Zeelaws.
Tehkabmeestā, Pasta eelā. Walfā, agraf P. Saretofs. Wainodē,
netahl no dšelfšzeka stazijas. Schagarē, pee tirgus. Dobelē,
pretim basnizai, Blumberga namā. Smiltēnē, Peteršona namā.
Bez-Auzē, pee tirgus, pahrdod wifadas no laukfaimneekem
par wislabakam atšihtas mafšinas, mahšfligus mehšlus,
fehklas un zitas laukfaimneekem wajadšigas leetas.

Sabeedriba

1907. gadā pahrdewufe dāschadas prezes par 570,339 rbf. un
war dot beedreem-eepirzejeem uš tā jau lehtajām pahrdofchanas
zenam 10% diwidenda uš twaika kušgarnituram, un 20% diwi-
denda uš wifam zitam mafšinam un beš tam atšizinat wešl wairaf
tušfšofchus rubtu preefch wispahlderigeem ušnehmumeem, par
kureem spēredis pilna šapulze 12. jūnijā, Jelgawā.

Rihšotajs = direktors:

agronoms **J. Bifeneeks.**

Beenmehr dabujamas
dāschadās zenās

ilrihkojumu biletes.

Grusts Plates

grahmatu tirgotawa Stahrau eelā 13.

Aleksandra eelā Nr. 51. Leelakais krahjums

ošola ar drehbi pahrwilkti un lafeti šahrki un
wifš peederumi.

Metala
kroni

Metala
šahrki

leelātā iswehlē.

J. Hiege, Rigā,

Aleksandra eelā Nr. 51.

Rigas Laukfaimneezibas Zentralbeedribas

konsuma weikals

== Tehrbatas eelā Nr. 35 ==

peedahwā wifadus mahšfligus mehšlus, tā: tomāfa miltus,
superfosfatus, kaulu miltus, kašnitu, fšhilisafpetri,
kalija šahltus u. t. t.

Wifadus laukfaimneezibas rihšus un mafšinas, tā: arklus
un ezešchas, eeženitās Dihringa atšperu un fšchihwju
ezešchas, šahles un labibas planjamas mafšinas,
firgu grahbeklus, twaika un gehpela kulamas
mafšinas, wehtijamas un sortejamas mafšinas,
ekšelu mafšinas. Dāschadus laukfaimneezibā wajadšigus
peeder., tā: mehšlu un seena dakšchas, lahptas, kehdes,
naglas, strikus, dežimalšwarns, mafšinetu u. t. t.

Peensaimneezibai:

Peena separatorus, smeesta šahli, perga-
menta papiru, šahstuwes, peena traulus,
peena transportu lannas un wifus zitis
peederumus.

Baltijas audeklu manufaktur-sabeedriba,
Rigā. (fabrika Kengeragā). Rigā.

Par fabrikas zenam pahrdod pašchu pahrdotawā

Kungu eelā Nr. 22

Linu un pakulu dšijas un wifadas audeklu prezes,
kā ar balinatus un nebalinatus deegus un fchnores.

Rich. Muhrmana tirdsneeziņas kursi

Rigā, Vakarā eelā Nr. 30.

Kursu pusgadīgs. Matīja par visu kursu 50 rbl.

Atfewischi matīja par grammatweschanas kursu	20 rbl.	Atfewischi matīja par komerzrehkinaschanu	10 rbl.
" " " korespondenzi wahzu walodā	5 "	" " " komerzgeografiju	5 "
" " " kanteira praktiku	5 "	" " " maschinās rakstīšanas	10 "
" " " kantora praktiku	5 "	" " " stenografiju	10 "

Kursu beiguschee dabū aplēziņas. Beeteiktēs war katru darbdēnu no 3—5 pehz pusdeenas.
Māhziņas sahtums 10. janwari, 1/29 watarā.

**Ceeschi eewestus
Hawanas zigarus**
1907. gada rascha
pa wišadam zenam un dandsumos
peebahwā

tirdsneeziņas nams
A. Jaunsem — Rigā,
tschanlischu fabrika,
tabakas, zigaru un papirofu krahtjums.
Pahrdoš wairumā un mašās dalās
tikai Suworowa eelā Nr. 21.

A. Schmidt,
tschaujamo eerotfchu meistars, Rigā,
Marstala eelā Nr. 14, tel. 1204,
peebahwā fawu bagatigo stinschu krahtjumu, kā: trihs- un diwstobru,
Winšestera, Püršča, Sahwas un mehru stintes, kā arī wišadu sistemu
rewolwerns un pistoles par lehtakām zenam.

Reparaturas, kā stobru pahrubšchana us labu sčaufšanu. Lesofche
eerotfchu pahrgrohtjumi us zentraluguni u. t. t., tapat arī tahstātū leet-
pratejista islabošchana pee mehrenas atlihsfības.

Deb^t Kapitāls Kred^t

— Kursi: Kantoristēm — Praschana ir: Kapitāls!
Gramatwescheem — Augstaka alga! Labaks stawoklis!
« kungeem un damam. » — Zeeu. weikaln. par weli usr.
Sakums katrā lalkā. Prospekti par w. kreetn. spekus. Ludsu peeprast.
J. Kasimirs, Rigā, Basteja bulw. 11, pr. kreew. teatr.

J. Redlicha **angtu mag.**
Speziala nodata pr. **musikas instrumenteem.**

Māhziņu sahtumam:
Stihgu un stamee instrumenti.

Wijoles no 2—100 rbl.
Wezas wijoles no 25—1200 r., no wahzu,
frantschu un italeefchu meistareem.
Wiolontschelli no 15—100 rbl.
Wezi wiolontschelli no 50—500 rbl.
Mandolinas, ihstas italeefchu, no 4—75 r.
Gitares no 3 rbl. 50 kap. — 60 rbl.
Konzert- un atord-zihteres.

Labatās wahzu un ihstās romeeschu
stihgas.

Wisi peederumi preefch wišceem stihgu instrumenteem.

Wijolu kastes

à 2.—, 2.50, 3.—, 4.—, 5.—, 6.—, 8.—, 10.—, 12.—, 15.—, 20.—
25.—, 30.—.

Stahrda un kofa pubšchamee instrumenti:

Korneti à 12.—, 18.—, 20.—, 25.—, 30.—,
40.—, 50.—, 60.—, 75.—.
Weschragi à 30.—, 40.—, 50.—, 60.—, 75.—,
90.—.
Trompetes à 20.—, 40.—, 50.—.
Ultragi à 25.—, 30.—, 40.—, 50.—, 60.—.
Tenorragi à 30.—, 35.—, 50.—, 60.—, 70.—.
Baritoni à 35.—, 40.—, 80.—, 90.—, 100.—.

Deetoti, labi islaboti stahrda pubšchamee instrumenti
leelā iswehlē pa lehtām zenam.

Wisi peederumi preefch wišadeem stahrda
pubšchameem instrumenteem.

„Waldschlöschena“ Merzens.